

Ladonja

VJERSKI INFORMATIVNO-KULTURNI LIST | 10/333 | GODINA XXXII | CIJENA 8 KN

LISTOPAD 2013.

**NOVI HRVATSKI
BLAŽENIK**

KVALIFIKACIJA M. OSLOJATA BULEŠIĆA

PULSKA 18, 9. 190

Poštovani čitatelji,

zahvaljujemo Bogu na velikom događaju proglašenja blaženim Miroslava Bulešića. Još ste sigurno pod dojmom ovog slavlja, kao što je i ovaj broj Ladonje, kako i priliči, obilježen ovim prevažnim događajem za našu Crkvu. I to ne samo radi pamćenja lijepih događaja i ozračja, već i radi toga da duhovne poruke slavlja pokušamo prenijeti i pretočiti u svagdašnji život. Svi koji smo na bilo koji način sudjelovali na slavlju, mogli smo osjetiti zagovor Miroslava Bulešića i prisutnost Božjega duha. Ne možemo ne spomenuti mnoštvo onih koji su se potrudili da sve, što se organizuje tiče, protekne u najboljem redu. Osjećala se spremnost gradskih institucija i volontera da požrtvovnošću i zajedništvom doprinesu uspjehu slavlja.

Mnoštvo svećenika, predvođenih biskupima i kardinalima, hodočasnici iz svih naših biskupija i šire bili su kruna ovoga događaja. Bio je to susret u znaku ljubavi i praštanja, susret koji pljeni dostoanstvom, sabranošću i molitvom koji ćemo, vjerujem, svi mi pamtitи.

IMPRESUM

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač:

Biskupski ordinarijat Porečke i Puliske biskupije

Glavni urednik: Vilim Grbac

Zamjenik glavnog urednika: Željko Mrak

Uredništvo: Blaž Bošnjaković, Ana Cvitan, Vilim Grbac, Ilijia Jakovljević, Tomislav Milohanić, Željko Mrak

Adresa uredništva:

Dobrilina 6, 52000 Pazin, tel: 052/624-863, ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Grafičko oblikovanje i priprema: David Ivić

Tisk/Nakladnik:

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun: 2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovница: Beatifikacija M. Bulešića u Areni

Zar nije sve to potaknuto primjerom žrtve i mučeništva blaženog Miroslava Bulešića?

Stoga nas sve ono što smo doživjeli na izvjestan način obavezuje, zove nas na odgovoran kršćanski život.

Iz svega što je rečeno o blaženom Miroslavu Bulešiću prigodom njegove beatifikacije, razvidno je da je upravo on ono zrno o kojem govori Isus, zrno koje ne umire, ostaje samo, a ono koje umire, donosi obilat rod. On je doista zrno koje je umrlo, ali ne bez razloga, umrlo je da bi donosilo rod.

Taj su rod vrijednosti koje i danas mogu ovaj svijet u kojem živimo učiniti boljim. To je temelj naše radosti, ali i našega ponosa da smo i mi bili dionici i svjedoci pobjede istine nad laži, pobjede ljubavi i praštanja nad mržnjom i zlom.

Vjerujem, poštovani čitatelji, da smo upravo činom proglašenja blaženim Miroslavu Bulešiću, prepoznali vrhunac i Godine vjere koja se primiče kraju. Njegov bi nam primjer danas trebao biti pred očima u shvaćanju i življenu svoje vjere.

VILIM GRBAC

Kao što je Miroslav Bulešić u teškim vremenima mržnje i zla, posebno prema vjeri i Crkvi, bio „svjetionik u oluji“ (kako je naslovlan recital prof. Antuna Milovan), tako smo pozvani i mi u današnje vrijeme unositi svjetlo u tamu nevjere i beznađa. Pozvani smo biti svjetlo za mnoge koji ne vide smisao svoga života i svoga životnoga križa.

Stoga, kada budemo prebirali sjećanja na ove velike događaje za našu vjeru i Crkvu, neka to ne bude samo lijepa uspomena, već neka nam sve to bude nadahnucé za trenutke muke i životnih križeva, neka nam bude ohrabrenje za dosljedniji i bolji kršćanski život.

Zato, cijenjeni čitatelji, dok budete listali Ladonju, neka to ne bude samo osrv na ono što je prošlo, već pogled na ono što možemo učiniti boljim slijedeći primjer blaženog Miroslava Bulešića. U tome neka nam pomogne njegov zagovor.

GLAS KONCILA PROSLAVIO ZLATNI JUBILEJ

Povodom 50. obljetnice Glasa Koncila uutorak 1. listopada održana je nacionalna proslava zlatnog jubileja Glasa Koncila. Svečanost je započela u 18 sati euharistijskim slavljem u zagrebačkoj prvostolnici koju je predvodio nadbiskup zagrebački i metropolita kardinal Josip Bozanić. U zajedništvu s njim koncelebrirali su: mons. Ivan Devčić, mons. Đuro Hranić, banjalučki biskup Franjo Komarica, mons. Valentín Pozać i mons. Mijo Gorski, mons. Josip Mrzljak, mons. Mile Bogović, mons. Juraj Jerzinerac, mons. Vjekoslav Huzjak, grkokatolički biskup mons. Nikola Kekić, mons. Ivan Miklenić, dekan KBF-a prof. dr. sc. Tonči Matulić, kanonici i prebendari prvostolnog Kapitola, generalni vikari i izaslanici sprječenih biskupa te provincijali redovničkih zajednica. Kardinal Bozanić u svojoj se propovijedi kratko osvrnuo na povijest Glasa Koncila i okolnosti u kojima je nastao. Glas Koncila postao je sredstvo kojim Crkva predstavlja svoje stavove. Urednici i djelatnici pozivani su na obavijesne razgovore, podizane su sudske tužbe i bili su izloženi pritiscima i raznim ucjenama. U molitvi je Kardinal Zahvalio svojim prethodnicima kardinalu Franji Kuhariću i blaženom Alojziju Stepincu. Nakon svete mise održane je svečana akademija povodom zlatnog jubileja. Kardinal Bozanić je izričući čestitku za taj visoki jubilej postojanja Glasa Koncila napose pozdravio don Živka Kustića i fra Bonaventuru Dudu. Fra Željko Železnjak podsjetio je na početke Glasa Koncila, koji je kao bilten "Glas s Koncila" nastao u okrilju kaptolskoga samostana. Prvi je broj objavljen 4. listopada 1962. godine, a uz početak se vežu imena članova Provincije: fra Zorislav Lajoš, fra Bonaventura Duda i fra Gabrijel Đurak

te fra Tomislav Šagi Bunić, Dekan KBF-a dr. Tonči Matulić istaknuo je važnost Glasa Koncila kao odgovora na izazove današnje doba. „Nema nikakve sumnje da je Glas Koncila postao svojevrsno ogledalo života i djelovanja Crkve, naše teologije u određenom smislu, a to naročito vrijedi za ona željezna vremena komunističke vladavine kad je Glas Koncila često bio ne samo jedini prepoznatljivi glas naše Crkve, nego i osamljeni, proganjani i osporavani glas naše Crkve“, naglasio je dr. Matulić.

Prigodom proslave jubileja dodijeljeno je i jedanaest zlatnih plaketa, koje je uručio kardinal Bozanić. U ime dobitnika plaketa riječ zahvale uputio je bivši glavni urednik Glasa Koncila Živko Kustić. Svoj doprinos obilježavanju jubileja dale su i zajednice mladih koje su na duhovit način glazbeno-dramskim skećevima predstavili povijest Glasa Koncila. Nastupili su članovi Franjevačke mladeži, Studentskoga katoličkog centra i Forum+, Salezijanske mladeži te mlađi iz Ureda za pastoral mladih Zagrebačke nadbiskupije i Studentskog pastoralne te zagrebački bogoslovni. Prikazani su i kratki retrospektivni filmovi o "životu" velikog jubilarca, Glasa Koncila. Na kraju akademije skupu se obratio glavni urednik mons. Ivan Miklenić koji je Zahvalio dosadašnjim urednicima i poželio novih 50 plodonosnih godina našeg Glasa Koncila. U glazbenom dijelu programa sudjelovali su Folklorni ansambli SKUD-a "Ivan Goran Kovačić", Bogoslovski oktet (2002.), Željka Marinović, Čedo Antolić i zbor "Hrid". U predvorju NPI tom je prigodom postavljena izložba s naslovnicama Glasa Koncila te izbor iz izdavačke djelatnosti. (M. Bilić/G. Krizman)

DAR VRELIH SUZA

✉ DON LUKA PRANJIĆ

Uruke mi je nedavno došla Knjiga Istine – upozorenje pred drugi Kristov dolazak, koja je očito “katakombno” bila hit među pojedinim vjernicima mojih župa. Knjiga sadrži poruke jedne irske vidjelice i mističarke kojoj se, navodno od 2010. godine, objavljaju Isus i Bogorodica. Ta knjiga uvelike privlači vjernike jer promiče lik i djelo sv. Faustine Kowalske i pobožnost Božanskome Milosrdju. Upravo iz tog razloga nekim vjernicima spomenuto djelo predstavlja atraktivnu katoličku literaturu, no ono je sve osim katoličko. Osim što se u njemu o papi Franji govori kao o lažnom proroku, to djelce sadržava čitav niz starokršćanskih i srednjovjekovnih hereza te pokoju, moram priznati vrlo maštovitu, suvremenu herezu. No, pored ovoga, apsolutni hit jeseni definitivno je fosforno-svjetleća Gospa iz Međugorja. Sve me ovo nagnalo da napišem nekoliko redaka svojih razmišljanja o misticizmu i ukazanjima.

Mi katolici vjerujemo da je Bog Otac u svome Sinu na konačan način rekao čovječanstvu sve što je imao reći. Dakle, Isusovim uzašaćem u nebesku slavu završeno je vrijeme izravne, opće i sveobvezujuće objave Boga čovjeku. Nitko ne osporava mogućnost privatne objave bilo kakve vrste, ali ona je, ukoliko je autentična, po svojoj naravi namijenjena isključivo osobi koje se tiče i nikome više. U vremenima rane Crkve svako nastojanje da se nečja privatna objava nametne većem broju vjernika bilo bi okarakterizirano kao hereza *gnosticizma* (tajno znanje o Bogu i

Božjim stvarima dostupno samo jednoj osobi ili odreženom krugu ljudi).

Ranokršćanski pisci – teolozi te crkveni i pustinjski Oci gnušaju se svakog viđenja Krista, Bogorodice i anđela smatrajući ih mogućom obmanom. Zanimljivo je da oni ne isključuju mogućnost Kristova ukazanja određenoj osobi u “privatne svrhe”, ali isto tako smatraju da bi isti Krist bio zadovoljniji odbijanjem nego prihvaćanjem Njegova ukazanja te pohvalio poniznost takve osobe.

Karizmatski pokret donio je, bez daljnje, puno dobra Crkvi, ali je, u nekim svojim segmentima, pridonio “banalizaciji” Duha Svetoga i njegovih darova. Ekstravagantno i osobenačko djelovanje pojedinih “karizmatika” nanijelo je veliku štetu ugledu Karizmatskog pokreta te u središte pozornosti stavilo rubne, sporedne stvari, zapostavljajući mnoge bitne.

Redovnici i monasi iz prvih kršćanskih vremena trudili su se da se Duh Sveti useli u njih, i jednom kad se uselio, korjenito je mijenjao njihovo biće i nije tako lako izlazio. Duh Sveti obilježio je njihove živote trajnom stabilnošću i postojanošću, a ne zanesenjaštvom i ishitrenošću, kao ni mnoštvom objava i viđenja. Svetim pustinjacima najveći dar Duha Svetog za koji su se usudili moliti bio je *dar vrelih suza*.

Evo svjedočanstva sv. Marka Eremite: “*Vrele suze nisu suze koje mi nekad znamo pustiti u duhovnoj razdraganosti ili uz osjećaj krivnje pred Bogom. Te su suze izvanredan dar Duha Svetoga. Takvo plakanje, popraćeno živim osjećajem kajanja, može potrajati i nekoliko godina. Ono je neprestano i neovisno o trenutnom raspoloženju. Te*

suze zbog svoje topline i učestalosti na licu uglavnom ostavljaju brazde i ožiljke. Monah koji je udostojan toga dara, morao se povući neko vrijeme (i do nekoliko godina) u osamu jer zbog plača nije mogao normalno funkcionirati. Ove suze peru grijehe i pripremaju za sljedeći dar Duha Svetoga: poniznost i krotkost.” Očito su pustinjskim Ocima više bili na cijeni čudoredni darovi Duha Svetoga od onih karizmatskih.

Mogli bismo slobodno reći da su do 13. st. i kršćanski Istok i Zapad imali iste kriterije u prosuđivanju autentičnosti mistike kod pojedinih duhovnih ljudi. No, od sv. Bernarda koji je prvi, doduše podsta oskudno i stideći se, u svojim spisima progovorio o svom osobnom mističnom iskustvu, na Zapadu se sve više javljala tendencija mističnog individualizma koji je do danas ostao tuđ istočnoj Crkvi, a porast mističnog individualizma uvijek šteti Crkvi kao zajednici!

Nakon Drugog vatikanskog sabora Crkva ne stavlja više toliko naglasak na kristocentrizam koliko na pneumatocentrizam. To je izvrsna stvar, ali u sebi krije određenu opasnost. Ne smijemo nikada zaboraviti da Duh Sveti ne izgrađuje individualno dobre kršćane, već Tijelo Kristovo, Crkvu.

Negdje sam pročitao dobromanjernu kritiku pravoslavnog episkopa Ignatija Madića koja otprilike ide ovako: duhovnost je za neke katolike postala nešto što se može nazvati nadogradnjom Crkve, koja Crkvu čini boljom, svetijom, a ne njen konstitutivni element bez kojeg nema Crkve.

Kod Lepanta...

 NIKOLA MLADINEO

Listopad je uz svibanj poznat kao mjesec posebno posvećen Blaženoj Djevici Mariji u kojem se živo promiče zajednička molitva Krunice vjernika okupljenih večerima u crkvi, što se u narodu naziva imenom "Listopadske pobožnosti". Papa Lav XIII. osobno je započeo posvećenje listopada molitvi Krunice. U svom apostolskom pismu 1. rujna 1883. podsjetio je na snagu molitve Krunice nabrajajući kako je često u povijesti molitvom Krunice izvoreno spasenje kršćanskih naroda te je pozvao vjernike na dnevnu molitvu Krunice pred Svetohraništem, posebno ako su potrebniji Božje pomoći.

Još stariji korijeni listopadske pobožnosti u svezi su sa spomendanom Blažene Djevice Marije od Krunice koji se slavi 7. dana istoga mjeseca i koji povezuje s bitkom kod Lepanta 1571. godine. To je važan dogadjaj čiji je sretan ishod zadobiven zagovorom Blažene Djevice Marije. Do tog vremena, naime, tursko je brodovlje dominiralo istočnim Sredozemljem i mnogi su primorski krajevi, uključujući i naše, bili pod stalnom opasnosti od pljačkaških napada turskih gusara. Kako su Turci bili zaprijetili i Cipru koji je tada bio u posjedu Venecije, mletačka mornarica obratila se papi Piju V. za pomoć pred turskom morskog najezdom. Papa je stoga uputio

poziv svim kršćanskim zemljama te je bila formirana združena kršćanska flota koja se najvećim dijelom sastojala od mletačkih, španjolskih, đenovskih galija te brodovlja Papinske Države i malteških vitezova. Dubrovački brodovi služili su za zaštitu i opskrbu. Osim pomoći u formiraju kršćanske flote, Papa je također pozvao sve vjernike da mole Krunicu za sretan ishod bitke.

Kršćanska flota, iako bolje naoružana, bila je malobrojnija od turske te je bila uvučena u bitku u uskom zaljevu kod grada Lepanta, današnji Korintski zaljev. Turci su se nadali brzoj pobjedi, no tijek je bitke išao posve drugim smjerom te je u njoj bila potopljena ili zarobljena većina turskih brodova, a samo ih je petnaest pobjeglo s bojišta. Nakon pet sati borbi, u četiri sata poslijepodne, pobjeda kršćanske flote bila je konačna. U bitci je sudjelovalo sedam hrvatskih galija (Cres, Krk, Rab, Šibenik, Trogir, Hvar i Kotor) i velik broj Hrvata u posadama, oko petnaest tisuća. Mnogi su od njih poginuli te njihove kosti i danas počivaju na dnu mora. Sam je Papa u viđenju bio upoznat s pobedonosnim ishodom mnogo prije negoli je vijest stigla do Rima. U spomen na taj dogadjaj odredio je da se svake godine slavi Blažena Djevica Marija od Krunice. Također je uveo novi zaziv u litanijske Blažene Djevice Marije:

"Pomoćnica kršćana". I mletački je Senat bio svjestan da je pobjeda ostvarena uz pomoć s neba te je u proglašu o pobjedi stavljeno: "*Non virtus, non arma, non duces, sed Maria Rosarii, victores nos fecit*" ("Ni sposobnost, ni oružje, ni vođe, već Marija od Krunice pobjednicima nas učini").

Iako se danas povjesničari spore o tijeku bitke kod Lepanta te pokušavaju dati ljudske razloge za ishod ratovanja, kršćanski svijet nosi neizbrisivo svjedočanstvo o snažnoj pomoći Blažene Djevice Marije koja nije ostala ravnuđušna pred vapajima u pomoći te je svojim snažnim zagovorom pokazala kako je Bog jedini gospodar povijesti. To svjedočanstvo imali smo prilike iskusiti i u ne tako davnom Domovinskom ratu kad se naš narod iznova uvjerio u Marijin moćni zagovor. Ako je Blažena Djevica spremno pritekla u pomoći te, unatoč nepovoljnom odnosu snaga, u više navrata promijenila tijek povijesnih zbivanja, kako neće onda priteći u pomoći u svakidašnjim problemima kad god joj se obratimo s vjerom i pouzdanjem. Stoga je listopad, kao početak nove školske, akademske i radne godine, povoljna prilika da se utečemo zagovoru naše Majke na nebu, posebno ako nas u skoroj budućnosti čeka kakva bitka "kod Lepanta"...

Poruke beatifikacije

 JOSIP GRBAC

Pulska je arena tijekom beatifikacije bila simfonija vjere, molitve i radošti. Rijeke ljudi sa svih strana Lijepa Naše i susjednih zemalja koje su se slijevali u Arenu već od ranih jutarnjih sati odavale su dojam da znaju kakvom će činu prisustvovati. Nije to bio odlazak na koncert ili neki politički skup. Dostojanstveno i mirno, s blagim osmjehom na licima, a mnogima se na licima vidjela neprospava na noć, ljudi su hrlili na jedan čin koji predstavlja svojevrsnu posebnost u povijesti Arene. Ovaj veličanstveni amfiteatar, gotovo dvijetisućljetni svjedok ljudske težnje za zabavom i kulturom, bio je mnogo puta i svjedok mučeništva „in odium fidei“. Kao da je tijekom dvaju milenija prostorima ove arene tekla jedna neprekidna crvena nit zabave, ali i gorke patnje i mučeništva. Trebalо je proći mnogo godina da krv onih koji su ovdje mučeni radi svoje vjere promijeni oblik i duh Arene. Od simbola smrti i mučeništva postala je te rujanske subote simbol ljubavi i oprosta. Ovo je prva poruka koju je beatifikacija usadila u srca ljudi.

Što znači oprost?

Druga poruka koju je beatifikacija poručila jesu Bulešićeve riječi: „Moja osveta je oprost“. Cilj ovih riječi koje su nosile proces pripreme i čin same beatifikacije nije bio ljudima usaditi osjećaj klonulosti i pasivizma. Shvatiti ove riječi samo kao današnji poziv na praštanje bez ikakvih uvjeta bio bi pogrešan stav. Ove je riječi trebalo shvatiti kao nužan preduvjet nečemu drugomu. Trebalо je shvatiti kako oprost nije završni cilj, nego preduvjet kršćanskog zalaganja u ovom svijetu. Bulešić nije svoju spremnost na praštanje shvaćao kao nešto što je svrha samome sebi. On je bio spreman oprostiti jer je shvaćao da bi na taj način čovjeka koji čini zlo najlakše mogao privoliti na obraćenje. On je shvaćao da oprost uvijek

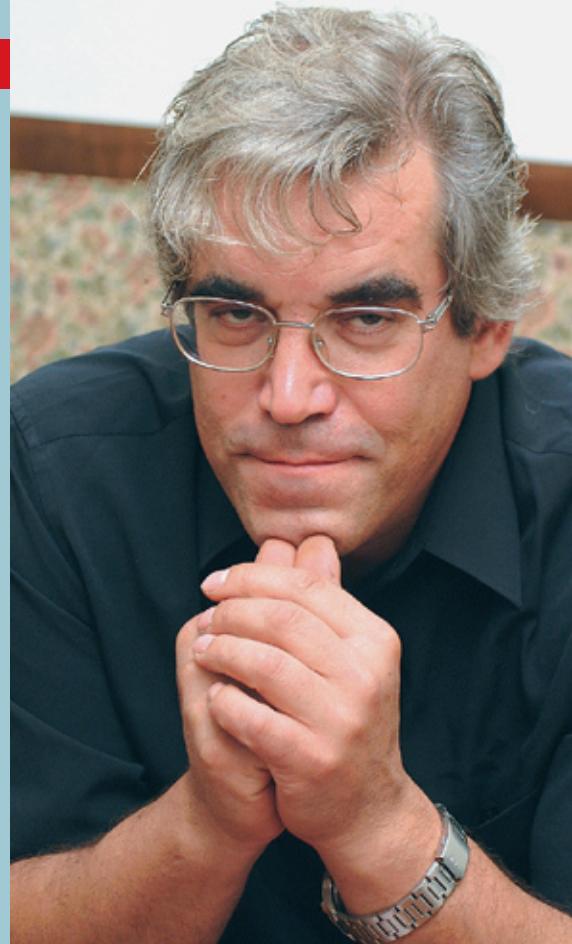
pogađa cilj, da nikada ne ostaje sterilan, da uvijek u ljudima izaziva reakciju. Shvatio je da osveta uvijek rađa vrtlogom zla iz kojeg nema izlaza. Bilo je jasno da oprost zahtjeva ostvarenje pravednosti. Oprost zahtjeva uzvrat. Ljudi su u Areni to shvatili.

(Ne)obračunavanje s ideologijama?

Nisu tu poruku prihvatali oni koji nisu shvatili cilj beatifikacije. Govorim o onima koji su očekivali da čemo se prije, tijekom i nakon beatifikacije obračunavati s krvnicima koji su Bulešića ubili, da čemo se obračunavati s ideologijama. Nisu to, nažalost, shvatili ni neki novinari, čak iz crkvenih medija, koji su u činjenici da se na kraju nije pjevala pjesma „Zdravo Djeko“, ili u činjenici da su se ljudima dijelile slike Bulešića na kojima su na talijanskom jeziku bile ispisane neke Bulešićeve misli, vidjeli nekakvu političku provokaciju. I to je jedna od poruka beatifikacije. Blaženog Bulešića ne može se koristiti za dnevna politikantska razračunavanja ili za nekakav senzacionalizam. Obračun s ideologijama, i posebno s ideologijom komunizama koja je Bulešića odvela u mučeničku smrt, nije prioritetni zadatak Crkve, pogotovo ne tijekom beatifikacije. Trebali bismo se upitati zašto ostali čimbenici hrvatskog društva, kao što su javni mediji, razna glasila, civilne udruge, nisu iskoristili trenutak i progovorili o ostacima komunizma u Hrvatskoj. Ili su svi, sjedeći u svojim udobnim foteljama, i taj zadatak htjeli prebaciti na leđa Crkve koja se okupila u Areni?

Izostanak visokih političkih dužnosnika

Poruka koju su svi relativno lako shvatili jest da je iz čina beatifikacije izostala gotovo cijela hrvatska politika. Čast iznimka. Hrvatska je politika pokazala svoje pravo lice. Da su organizatori beatifikacije

cijelu stvar oko beatifikacije ispolitzirali, da su se odlučili na obračun s ideologijom koja je Bulešića ubila, izostanak politike bio bi donekle razumljiv. No, upravo činjenica da je beatifikacija bila isključivo čin vjere, ljudskosti, dosljednosti, dokazuje da hrvatska politika nema sluha za promicanje nekih temeljnih ljudskih vrijednosti u hrvatskom društvu. Izostanak zanimanja većine vodećih političara za takav jedan čin nepobitno dokazuje da sadašnjoj hrvatskoj vlasti nije stalo do općega dobra. Štoviše, dokazuje da ona ne prepoznaje temeljne probleme Hrvatske u ovom trenutku. Još više, dokazuje da nema viziju kamo bi Hrvatska trebala stremiti. I, što je najvažnije, dokazuje da nema volje prijeći onaj začarani prag između jednoumlja i istinske demokracije. Tako je ova beatifikacija, bez ikakve izrazite namjere, pokazala u kakvoj demokraciji živi sadašnja Hrvatska i zašto već godinama ne samo tapkamo u mjestu, nego danomice činimo koračke unazad. Bez obzira na to je li Bulešić podnio mučeničku smrt zbog politike koja je vladala nakon rata ili je ubijen od jednog pomalo pomahnitalog individualca, kao što to uporno tvrde neki današnji umotvorci, hrvatski političari trebali su pokazati više zanimanja za taj događaj i njegove poruke. U oba slučaja bili bi dokazali barem da su spremni Hrvatsku usmjeriti u pravcu nadilaženja ideoloških relikata prošlosti. To se nije dogodilo. I to je jedna od poruka beatifikacije koju će građani, prije ili kasnije, morati ozbiljnije shvatiti.

Blagdan sv. Eufemije, 16. rujna, koji se ujedno slavi i kao Dan grada Rovinja, proslavljen je mnoštvom višednevnih sadržaja i događanja, koji su u duhovnom smislu kulminirali blagdanskim misnim slavlјima, i čak dvjema biskupskim misama. Jutarnje slavlje predslavio je domaći župnik, rovinjsko-kanfanarski dekan preč. Milan Zgrablić, a misu na talijanskom jeziku održao je don Lino Ninchele. Svečanu misu poldanicu predslavio je porečki i pulski biskup ordinarij mons. Dražen Kutleša u suslavljaju sa župnikom domaćinom i svećenicima iz Dekanata. Preč. Zgrablić je na poseban način zahvalio predvoditelju misnog slavlja, mons. Kutleši, koji je ove godine prvi put predslavio svečanu blagdansku euharistiju prigodom proslave Sv. Eufemije. Govoreći o svetim i blaženim uzorima vjere, mons. Kutleša je napomenuo kako njihova veličina izvire i iz svijesti o pravim istinskim vrednotama, a koje ljudi prečesto zanemaruju. Tolika su stoljeća prošla od kada je živjela sv. Eufemija, ali upravo zato što je snagom koja izvire iz vjere imala hrabrosti suprotstaviti se vlasti kako bi ostala dosljedna svojim najdubljim životnim idealima, svojoj vjeri u Krista, mjenju i danas častimo, i iz njezina uzora crpimo snagu. Imajući pred očima primjer ove mlade mučenice svatko bi se trebao

preispitati koliko je dosljedan u življenju temeljnih istina vjere. I Bulešić, da je htio, mogao je spasiti svoj život, ali i po cijenu smrti ostao je dosljedan idealima za koje je živio, naglasio je mons. Kutleša.

Večernje misno slavlje u koncelebraciji s petnaestak svećenika iz raznih krajeva Biskupije predslavio je biskup u miru mons. Ivan Milovan. Sv. Eufemija najštovanija je svetica u Istri, jedna je od nebrojenog mnoštva ranokršćanskih mučenika koji su krvlju zapečatili svoju vjernost Kristu, oni su sva mučenja u rimskim amfiteatrima izdržali jer su bili nošeni čvrstom vjerom. Govoreći o mučenici sv. Eufemiji biskup Milovan je naglasio kako je ona, mrlja, lijepa, pametna, iz imućne obitelji koja je pred sobom imala jedan uspješan ovozemaljski život, ipak prigrnila smrt kako bi ostala dosljedna onome za što je i živjela. Misu poldanicu glazbeno su uveličali pjevači župnog zbora Sv. Eufemije, a na večernjem slavlju, kako je to već 13 godina tradicija, pjevali su pjevači iz Župe sv. Blaža iz Zagreba.

U crkvi svete Eufemije u subotu navečer u organizaciji domaćina, Komornog zbora Rubino pod dirigentskom palicom Tatjane Merkl, po trinaesti su put održani susreti zborova Sveta Eufemija. Nastupili su, uz domaćine, zborovi iz Monfalconea,

San Giovannija al Natione i Umaga. Na gradskom trgu svirali su domaći glazbenici Batana, Sergio Preden Gatto i Ricky Bosazzi quartet, Trio Biba, Vlado i Ligio, Mini i Midi cantanti Zajednice Talijane te Duo On line i Party band. U Multimedijalnom centru u organizaciji Famie Ruvignese i Zajednice Talijane Pino Budicin predstavljena je knjiga „Rovigno d'Istria“, autora Gabrielea Bosazzija. O ovoj povijesno-kulturnoj i umjetničkoj publikaciji, punoj fotografija starog Rovinja, govorili su predsjednik Famie Ruvignese, Francesco Zulliani i autor Gabriele Bosazzi, koji je rođen u Trstu, ali ima rovinjske korijene. Riječ je o publikaciji koja nas vodi kroz drevne rovinjske ulice, kontrade, kalete, trgove i palače, do monumentalne crkve svete Eufemije, čiji toranj tako liči Svetom Marku u Veneciji. Trodnevna rovinjska proslava Dana grada i blagdana svete Eufemije u subotu je prvi put ugostila i Santa Eufemija Brass Festival. Susret limenih glazbi organizirao je rovinjski gradski orkestar, gdje su, uz domaćina, na središnjem gradskom trgu nastupile limene glazbe iz talijanskog Pozzuolo di Friuli, slovenske Marezige, a domaći iz Dubravice blizu Zagreba i orkestar iz Pazina. (G. K.)

Pater Berard Barčić proslavio 80. obljetnicu svećeništva i 103. rođendan

Upulskom samostanu sv. Antuna Padovanskog u nedjelju 22. rujna na pater Berard Barčić proslavio je dva izvanredna jubileja: 80. obljetnicu svećeništva i 103. rođendan; tom prigodom misno slavlje predvodio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Pred mnoštvom okupljenih vjernika koji su svojom nazočnošću došli uveličati ovo slavlje, pozdravima i čestitkama svečaru su se na početku, osim Kardinala, obratili porečki i pulski biskup ordinarij mons. Dražen Kutleša, gvardijan pater Mate Trinajstić, a slavljem je moderirao župnik domaćin fra Tomislav Hrštić.

Kardinal je u homiliji najprije iznio nekoliko promišljanja o dnevnom Evandelju te je govoreći o materijalnim dobrima koja se u Evandelju spominju istaknuo: „Kršćanin nije onaj koji se odriče materijalnih dobara, dapače, Evandelje govori kako treba mudro s njima upravljati i njih upotrijebiti onako kako je to potrebno da oni budu u službi, a ne da čovjek njima služi. Dapače, potrebna su dobra da mi s njima činimo dobro. Bogatstvu se ne treba i ne smije klanjati, jedino je Bog onaj pred kojim mi klečimo i kome se klanjam. Bogatstvo nema apsolutnu vrijednost, ono je tu, kao i onaj koji njime raspolaže, da služi čovjeku. Onaj koji ima više, po sebi je i po kršćanskoj savjeti pozvan da time čini dobro, i to je ono na što nas poziva današnje Evandelje.“ Govoreći o p. Berardu i njegovim visokim jubilejima Kardinal je naglasio: „Zahvaljujemo danas zajedno s mnogopoštovanim o. Berardom za dar svećeništva, za dar redovništva, za ono opredjeljenje koje je njega izazvalo u dubini kad je osjetio ‘trebam se odazvati na poziv koji čujem u svojoj nutrini’, i kad je izabrao put kako biti slobodan od krivih bogova, put evanđeoskih savjeta, put poslušnosti,

cistoće i siromaštava. To su putovi koji oslobađaju čovjeka od nepotrebnih navezanosti, putovi koji pomažu onome koji želi biti Kristov službenik da bude vjerdostojan u zajednici u kojoj djeluje i pred ljudima kojima propovijeda Evandelje. Možemo reći da je to blagoslov i za ovaj grad i za ovu biskupiju i za naš hrvatski narod što nam Bog daje da se možemo diviti istaknutim svećeničkim primjerima.“

Kardinal Bozanić je Barčiću čestitao rođendan prenijevši mu riječi blagoslova koje mu je uputio papa Franjo nakon što ga je hrvatski kardinal prethodnog dana u Rimu obavijestio o Barčićevu rođendanu i dugotrajnom svećeništvu. Nakon homilije okupljenima se obratio i sam slavljenik naglasivši kako je zahvalan Bogu što mu je podario dug život i svećenički poziv koji je velik dar, ali i velika odgovornost. „Kome je mnogo dano, od njega će se mnogo iskati, kome je mnogo povjerenio, više će se od njega i iskati“, rekao je p. Berard te nastavio, „Isuse, ti si pred nekih 80 godina stao na žal i rekao: ‘Ante, Berarde, ostavi tu lađu, dođi k meni, u uzvišenu službu, da loviš srca božanskom riječi, da ovjekovječe moju žrtvu križa, da oprštaš grijehu, vlast svojstvena samo Bogu i svećeniku’“, opisao je slikovito vremešni fratar svoj poziv. Proslavi su prisustvovali i članovi obitelji fra Berarda Barčića iz Kampora na otoku Rabu. Na kraju misnog slavlja, nakon zaključnih čestitki koje su svečaru uputili provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri o. Andrija Bilokapić i gvardijan Trinajstić, prigodnom mu je pjesmom, napisanom za ovo slavlje, čestitao i pjesnik Daniel Načinović.

Kako o njemu svjedoče ostali redovnici, o. Berard je uzoran redovnik, čovjek molitve, intenzivnog duhovnog života, uvijek spremam primiti one koji k njemu

dolaze za isповijed ili savjet. Još je uvijek bistra uma, prati i komentira događaje u Crkvi, u Domovini i svijetu.

Fra Berard Barčić rođen je 22. rujna 1910. u Kamporu na otoku Rabu te je najstariji franjevac svoje provincije, a i najstariji redovnik na ovim prostorima. Rođen je u brojnoj obitelji koja je dala i dvije redovnice. U Rabu je završio osnovnu školu. Gimnaziju je pohađao u Senju, a – pošto se opredijelio za redovnički stalež – nastavio je u Dubrovniku da bi je završio i maturirao u Splitu. Stupivši u novicijat, uzeo je redovničko ime Berard, ime prvog franjevačkog mučenika. Teologiju je pohađao i diplomirao u Splitu. Svečane redovničke zavjete položio je također u Splitu 1932. Za svećenika je zaređen 22. rujna 1933. godine. Mladu misu proslavio je u rodnom Kamporu 1. X. 1933. Od 1934. do 1938. studirao je i diplomirao prirodne znanosti na Sveučilištu u Zagrebu. Kao profesor predavao je na Badiji kod Korčule, u Pazinu, Zadru i Splitu. U franjevačkom redu obnašao je važne službe: bio je tajnik Provincije, definitor, magister novaka, rektor sjemeništa i gimnazije, dva puta provincial, zatim kustos Provincije, generalni vizitator i generalni definitor, Član vrhovne uprave Franjevačkog reda u Rimu. Napisao je 11 knjiga i mnoštvo radova i članaka znanstvenog, teološkog, povijesnog i informativnog karaktera. Nakon službe magistra novaka u Zadru premješten je u Pulu, gdje mu je ovo 36. godina. Redovito sudjeluje u zajedničkim molitvama sa subraćom, još je uvijek aktivan pomažući u pastoralnom radu. (G. Krizman)

Dan Hrvatske ratne mornarice

PULA Mornarička crkva Gospe od Mora ispunjena svečanim po-morskim odorama zablistala je negdašnjim sjajem. U subotu 14. i u nedjelju 15. rujna u Puli je svećano obilježen Dan Hrvatske ratne mornarice prigodom 22. obljetnice njezina osnivanja. Uz mnogobrojne druge sadržaje, u duhovnom smislu središnji trenutak bilo je svećano misno slavlje u pulskoj Mornaričkoj crkvi Gospe od Mora, koju je predvodio vojni biskup ordinarij mons. Juraj Jezerinac, a suslavili su kapelan Vojne kapelaniće sv. Nikole biskupa pri zapovjedništvu HRM u Splitu vlč. Branimir Projić, kapelan Policijske kapelaniće sv. Maura u Puli vlč. Ivan Borić te župnik domaćin vlč. Milan Milovan.

Misnom slavlju u veličanstvenom ambijentu Mornaričke crkve u svečanim su odorama nazočili mnogobrojni pripadnici vojno-pomorskog zapovjedništva HRM, admirali, časnici, dočasnici te brojni mornari iz pulske i drugih pomorskih baza. U svečanim odorama slavlju su nazočili i predstavnici austrijskih i njemačkih vojnih postrojbi, kao spomen na vrijeme kada je Pula bila glavna ratna luka Austro-Ugarske Monarhije. U uvodnom obraćanju Biskup je zapovjednicima pomorskih postrojbi i svim mornarima čestitao njihov dan te pozvao sve nazočne na molitvu za pokoj duša poginulih hrvatskih branitelja. Govoreći o Godini vjere Propovjednik je citirao poruku pape Franje prigodom ovogodišnjeg međunarodnog hodočašća vojno-redarstvenih snaga u Lurd, napose naglasivši poziv: "Dajte se poučiti u vjeri

Crkve, ona će vam pomoći izdržati u vašem zahtjevnom vojničkom pozivu. Nemojte se bojati ispovijedati svoju vjeru, vi koji se često susrećete sa zlom, nasiljem i mržnjom koji zarobljavaju čovjekovo srce; nađite vremena kako biste hranili svoju vjeru meditirajući Riječ Božju, živeći po sakramentima i nauku Crkve. Onaj koji vjeruje, pronašao je svjetionik koji omogućava sigurnu plovidbu. Onaj koji vjeruje, pogodio je pravi put i nikada se neće nasukati na grebenima lažnih obećanja. Lakše je prilagoditi i skrivati vjeru. Prihvati vjeru danas znači živjeti i ploviti protiv struje. Riječ je o izboru koji traži snagu, naglasio je Propovjednik u svome obraćanju vjernicima te zaključio prigodnom čestitkom: „Neka vas Božja ruka vodi i čuva na našem hrvatskom moru i na vašim morima života. Usidrite se u vjeri, okrijepite se nadom, kako biste osjetili snagu i ljepotu Božje Ljubavi.“ Misno slavlje pjevanjem su uveličali članovi Klapa sv. Juraj HRM, a nakon mise Klapa i Orkestar HRM priredili su svečani koncert na pulskom Riječkom gatu. U nedjelju 15. rujna, u jutarnjim je satima bilo svećano polaganje vjenjaca i paljenje svjeća kod središnjeg križa na Gradskom groblju Monte Giro, a proslava je nastavljena svečanim postrojavanjem postrojbi HRM-a na Riječkom gatu. Obilježavanje Dana HRM zaključeno je otvorenjem izložbe „Povjesna uloga Pule kao ratne luke Austro-Ugarske Monarhije“ u Domu hrvatskih branitelja u Puli. U pulskoj luci nekoliko brodova HRM bilo je otvoreno za posjet građana. (G. K.)

Zlatni Pir

Giovanni Vellico i Bruna Gortan su u Vodnjanu 8. kolovoza sa svojim najbližima proslavili zlatni pir. Oboje su Talijani, imaju kćerke Cristinu i Paolu. Praktični su vjernici. Idu redovno na misu. Zet im Miroslav Jemrić pomaže u crkvi u Vodnjanu, a kći Paola orguljašica je u pulskoj katedrali. I oni su sami mnogo pomagali župnoj crkvi u Vodnjanu. Zahvaljujemo im i čestitamo uz najbolje želje za budućnost! (M.J.)

Pedeset godina braka supružnika Jelenić

Unedjelju 6. listopada u pulskoj crkvi sv. Ivana Krstitelja, na misi *pro populo* koju je predslavio župnik fra Krunoslav Kemić supružnici Ana i Ivan Jelenić obnovom bračnih obećanja proslavili su 50. obljetnicu sklapanja braka. Ana, rođena 1943., po struci ekonomistica, i Ivan, rođen 1939., mehaničar, u brak su stupili 6. listopada 1963. u crkvi Našašća sv. Križa u Srijemskoj Kamenici, u Vojvodini. Tijekom pola stoljeća zajedničkog života živjeli su na Stoji, zatim na području župe sv. Josipa, a sada su već dugi niz godina nastanjeni u pulskom naselju Busoler i aktivni su u župi sv. Ivana Krstitelja. Imaju kćer Jasnu te dvoje unučadi, Ivanu i Nikolu. (G. K.)

Mali Bartol kršten na dan i u crkvi svog zaštitnika

Na blagdan sv. Bartola, 24. 8. 2013., kada se mjesna Crkva sjećala mučeničke smrti skorog nam blaženika Miroslava Bulešića, u Žminjskoj crkvici sv. Bartola bilo je također svećano, nesvakidašnje slavlje: kršten je mali Bartol, treće dijete Đermana i Martine Orbanić. Krštenje malog Bartola bilo je posebno i po tome što su mu krsni kumovi bili oba noneta i obje none. Ni oni najstariji župljani ne pamte da se u toj crkви iz 16. stoljeća ikada slavilo krštenje. Bartol Orbanić moći će se, naprotiv, pohvaliti da je svoje rođenje na novi život u Kristu, uvod u kršćansku vjeru započeo upravo u crkvi svoga zaštitnika i na dan svoga zaštitnika, apostola Bartola. Samo ime Bartol izvedeno je od Bartolomej, aramejskog je podrijetla i znači sin Tolmej, a riječ tolome(a)j ima značenje hrabar, srčan.

Crkvu sv. Bartola, koja se nalazi na ulazu u stari grad Žminj, podno brežuljka sa zapadne strane, krase dva drvena oltara s drvenim retablom: glavni oltar sv. Bartola, s rustičnim kipom sv. Bartola, rad domaćeg seoskog majstora, i pokrajnji oltar sv. Agate. U crkvi se misi svega dvaput godišnje, na dan sv. Agate, 5. veljače, i na dan sv. Bartola, 24. kolovoza. Ovogodišnja pjevana misa na Bartolovo koju je predvodio župnik Jordan Rovis vjerujemo da će se dugo pamtitи po krštenju malog Bartola. Nakon slavlja u crkvi, nazočni su počašćeni pićem i kolačima. Inače, u župi sv. Mihovila Arkandela u Žminju to je, ove godine, dvadeset i prvo krštenje. (N.P.)

Miholja u znaku blaženog Miroslava Bulešića

UŽminju, gradiću središnje Istre, u nedjelju 29. rujna na spomendan sv. Mihaela, Gabriela i Rafaela ark. svečano je proslavljen blagdan župnog patrona Sv. Mihaela Arkandela. Koncelebrirano misno slavlje predslavio je gvardijan pazinskog Franjevačkog samostana Pohođenja BDM p. Alfonz Orlić u koncelebraciji s pavlinima iz Samostana sv. Pavla Pustinjaka u Sv. Petru u Šumi o. Czeslawom i o. Krzysztofom, umirovljenim svećenikom Atiljem Krajcarom, vlč. Dragutinom Petrovićem i župnikom domaćinom vlč. Jordanom Rovisom. Župnik je u uvodnom obraćanju, uz ostalo, čestitao imendant svima koji nose imena sv. arkandela, no napose naravno Mihovilima, sa svim inačicama, iznijevši zanimljivu statistiku da ih na području župe živi čak 30-ak koji nose to ime. Predslavitelj je zatim govorio o velikom značaju koji su u povijesti ovdje imale bratovštine. U 17. stoljeću u Žminju je bilo 28 bratovština, a na području župe postojale su čak 24 crkvice. Osvrćući se na važnu ulogu koju su tada imale bratovštine u društveno-socijalnom pogledu, pa posredno i u upravljanju društvom, Propovjednik se u kontekstu lika sv. Mihovila kao zaštitnika policije, osvrnuo na ulogu civilnih vlasti, koje bi u jednom pravednom poretku trebale izvršavati časnu ulogu služenja zajednici reguliranjem svakidašnjeg zemaljskog života. Osrvnuvši se na beatifikaciju Miroslava Bulešića, p. Alfonz je rekao: „Mi smo jučer s ponosom i radošću proslavili bl. Miroslava, koji je bio svjedok životom i smrću, ne bi bio smrću toliko svjedok da nije podnio smrt iz ljubavi i zbog kršćanskog sadržaja svoga svećeničkog srca jer je htio svjedočiti za ono dobro i sveto. Zato je on nama uzor i poticaj na ono na što smo i mi danas pozvani.“ Iznio je zatim svoje osobno svjedočanstvo, bl. Miroslav bio mu je profesor i razrednik, učenici su ga doživljavali kao idealnog mladog svećenika, punog zanosa, punog života i kršćanske životnosti. Na kraju sedmog razreda, prisjetio se p. Alfonz, izradili su spomen-sličicu, na kojoj je sadržan onaj duh koji nas je i tada nosio, na vrhu sličice smo napisali: „Smisao života je Mysterium crucis“, ne znajući da je to izreka dr. Ivana Merza, ne sluteći da će Merz biti proglašen blaženim. A potom su u istom duhu dopisali: „Združeni u molitvi i radu ostajmo vjerni svome zvanju“; na te se sličice potpisao i Miroslav Bulešić kao razrednik. Nakon ubojstva na tu je sličicu p. Alfonz napisao „Martir pro fidei“, Mučenik za vjeru. No zbog učestalih premetačina policije, bojeći se zlih posljedica za sebe i kolege, taj je natpis ostrugao i napisao samo „Occisus“. Razmišljanje o našem novom blaženiku p. Alfonz je zaključio riječima: „Cijeli je svijet jučer mogao vidjeti našu radost zbog pobjede dobra nad zlim.“ Po završetku misnog slavlja uslijedio je prigodan program koji je započeo zajedničkom molitvom sv. Mihovila, nakon čega se Mali zbor OS Vladimira Gortana predstavio prigodnom pjesmom. Uslijedilo je čitanje stihova na temu sv. Mihovila i bl. Miroslava, a sve je zaključeno pjesmama Slavim te gospode i Tebe boga hvalimo u izvedbi Župnog zbora Sv. Mihovila pod dirigentskim ravnanjem Aleksandre Orbanić. Svečanost je završena otvorenjem izložbe dječjih radova iz mjesne osnovne škole i vrtića na temu sv. Mihovila i bl. Miroslava. (G. K.)

Doživotni zavjeti sestre Tajane Hrvatin

PRIPREMO ŽELJKO MRAK

U župnoj crkvi Majke Božje Karmelske na Drenovi u Rijeci 14. kolovoza 2013. bilo je posebno svečano. Pod svetom misom koju je predvodio riječki nadbiskup Ivan Devčić, doživotno je svečane zavjete čistoće, siromaštva i poslušnosti, prema Pravilu Družbe sestara Presvetog Srca Isusova, u ruke vrhovne glavarice s. Nives Stubičar položila s. Tajana Hrvatin.

Utemeljiteljica Družbe sestara Presvetog Srca Isusova

Majka Marija Krucifksa Kozulić sav svoj život posvetila je odgoju i obrazovanju siromašne djece i mladeži. Osnivateljica je i graditeljica karitativno-socijalnih ustanova u Rijeci i utemeljiteljica autohtone hrvatske redovničke zajednice Družbe sestara Presvetog Srca Isusova. Molitva je u obitelji Kozulić bila vez jedinstva i blagoslova Božjega. Kao posebni štovatelji Presvetog Srca Isusova imali su u svojoj kući oltar Presvetog Srca Isusova. Častili su osobito Majku Božju Trsatsku, Majku svih milosti, i njoj su upravljali molitve za očeva sretna putovanja na dalekim morima. Marija je završila građansku i glazbenu školu kod sestara benediktinki u samostanu sv. Roka u Rijeci, a učiteljsku školu u Goriziji u Italiji. Budući da je imala sklonost prema glazbi, od djetinjstva je učila svirati, imajući svoje privatne učiteljice. Svirala je najprije spinet, a potom glasovir koji joj je otac kupio. Bila je učiteljica dječjeg vrtića i učiteljica glazbe. Poznavala je više stranih jezika: talijanski, njemački, francuski, mađarski i hrvatski.

Davala je sate glasovira, mađarskog i talijanskog jezika. Bila je stručna u šivanju i vezenju u svili i zlatu svih vrsta crkvenog ruha. Živeći samozatajno u roditeljskom domu, Marija je pomagala majci u odgoju braće i sestara te kućanskim poslovima. Marija je, premda kći ugledne obitelji, u svom srcu zarana imala istančan osjećaj i ljubav prema siromašnima i slabima te težnju prema dubljem vjerskom i duhovnom životu.

Nije ju zanimala prolaznost ovoga svijeta, ni ljepota ni bogatstvo, nego je odjelotvorila Evanđelje u svom životu i djelovanju. Jedno je desetljeće u Trstu djelovala kao pastoralna i socijalno-karitativna, aktivna laikinja, članica Pobožne udruge Kćeri Presvetog Srca Isusova.

Karizma Pobožne udruge nije bila samo kontemplativno udruženje osoba, nego i apostolsko. Kada je fra Arkandeo iz Camerina, kapucin, osnovao Pobožnu udrugu, on je već tada planirao osnutak redovničke zajednice. Napisao je svojeručno 1893. i Konstitucije za redovničku zajednicu. Marija je prepisala i proširila postojeće Konstitucije za Kćeri Presvetog Srca Isusova (Figlie del Sacro Cuore di Gesù), pod vodstvom o. Arkandela, a odobrio ih je 6. srpnja 1899. senjsko-modruški biskup Antun Maurović. Time je osnovana nova redovnička zajednica na hrvatskom tlu, posvećena Presvetom Srcu Isusovu. Marija je 1904. obukla redovničko odijelo s još četirima sestrama i uzela ime s. Marija Krucifksa (Raspeta). Tako se iz laičke Udruge Kćeri Presvetog Srca Isusova razvila redovnička zajednica.

Glavna je svrha ili karizma Družbe općeljudski i vjerski odgoj i obrazovanje siromašne djece i ženske mladeži. U temelje Družbe Utemeljiteljica je ugradila radosno življenje i naviještanje dobrote i ljubavi Božjega Srca, udahnuvši joj kristocentričnu i marijansku duhovnost.

Majka Krucifksa provela je gotovo tri i pol godine u Risiku na otoku Krku. Kuću je

Družbi darovala 1914. domaća mještanka Marija Brusić. Utemeljiteljica je kuću nadogradila i proširila te otvorila malu privatnu kapelicu i sirotište. Risika je tada bila malo pusto i siromašno selo, a bilo je i vrijeme Prvog svjetskog rata te su se posvuda

raširile nestašica i glad. U Risiki je Majka sve vrijeme bila u službi siromašne djece i za njihovo je uzdržavanje obrađivala po prvi put zemlju i odlazila u prošnju. Snagu je crpila iz molitve i sjedinjenja sa svojom raspetom Ljubavi i na toj životnoj postaji još je više uronila i razvila duboku kontemplaciju, a svojim je duhovnim kćerima ostala uzor u krjeposti poslušnosti. U Risiki je Majka Utemeljiteljica ostala do prosinca 1919., iz koje se vratila bolesna u Rijeku. Majka Marija Krucifiksa svoj je život istrošila u službi siromašne djece i mladeži, da bi oni živjeli u radosti i ljubavi Božjega Srca i Božje blizine. Ostvarujući svoje djelo, prošla je kroz mnoge kušnje i nevolje, živeći od vjere i suočujući se Kristu Raspetom. Posljednjih je dana svoga života mirno i često ponavljala riječi, kako to samo sveci na kraju ovozemnog života mogu reći: «Rado ostavljam zemlju jer sam ispunila svoje poslanje.»

Svoju plemenitu i čistu dušu predala je Bogu Stvoritelju u zoru sv. Mihovila Arkanđela i preselila se u vječnu luku mira 29. rujna 1922., u 70. godini života,

u Zavodu i Samostanu Presvetog Srca Isusova u Rijeci. Trideseti dan nakon njezine smrti građani grada Rijeke podigli su joj spomen-ploču u Zavodu Presvetog Srca Isusova, na kojoj su saželi program njezina života i djela ovim riječima: *U spomen Majke Marije Krucifikse Kozulić (20. rujna 1852. - 29. rujna 1922.)*

Utemeljiteljica i generalna poglavarica Kongregacije Kćeri Presvetog Srca Isusova osnovane u Rijeci 1899.

Bila je prava Majka siročadi, siromašnih i napuštenih providajući im besplatno krov, zaklon, prehranu, odjeću, odgoj i obrazovanje. Prošla je blagoslivljajući sve, blagoslivljajući uvijek. Revnim djelima na slavu Božju i ljubavlju prema bližnjemu posvetila je svu svoju dušu jednostavnu, čistu, poniznu, hrabru bez uznisitosti i ozbiljnu bez strogosti. Zbrinute sirotice mole dobre ljude da mole za njihovu preljubljenu Majku da ubrzo primi nagradu neba, ona koja je za nebo živjela.

Mir duši njezinoj!

Vjerujemo da je Majka Krucifiksa zbog svoga djela i krjeposna života proslavljen kod Boga i molimo i nadamo se da će biti uzdignuta na čast oltara, stoga se za nju i priprema postupak za proglašenje blaženom i svetom. (s. Dobroslava Mlakić)

L: S. Tajana, proveli ste sasvim obično djetinjstvo?

Rođena sam u Puli 7. veljače 1984. Roditelji su mi: otac Branko Hrvatin i majka Mirjana rod. Križman.

Sakrament krštenja primila sam 1. travnja 1984., prvu pričest 1992., a svetu potvrdu 1997. Sve do svoje 21. godine živjela sam u Pazinu sa svojim roditeljima i starijom sestrom. Od vrtićkih dana san mi je bio raditi s djecom. U obitelji sam naučila osnovne molitve. Redovito smo svake nedjelje, cijela obitelj, odlazili na euharistijsko slavlje. Za vrijeme praznika, kao dijete, voljela sam boraviti kod bake u Boljunskom polju. Posebno su mi u sjećanju ostali trenuci i molitve koje me po-kojna baka učila moliti. Kao dijete, u trenućima ljtunje znala sam reći kako se nikada neću udati, ali sam zapravo bila zaljubljive prirode i u meni je uvijek bila želja imati vlastitu obitelj.

L: Osnovnu i srednju školu završili ste u Pazinu?

Osnovnoškolsko obrazovanje završila sam u Pazinu. Zatim sam 1998. upisala Opću gimnaziju također u Pazinu. Folklorom sam se bavila do kraja osnovne škole jer sam uvijek jako voljela plesati, dok sam se sudjelovanjem u školskom zboru bavila sve do kraja srednje škole, jedno vrijeme bila sam uključena i u likovne aktivnosti, ali je to kasnije ostao moj hobi.

L: KUMI su posebno poglavljje Vašega života?

KUMI-ma, tj. Katoličkoj udruzi mlađih Istre priključila sam se 1998. godine i u njoj bila aktivna član gotovo 7 godina. Imali smo duhovne vježbe, mjesecne mise, tribine, sportske susrete, glazbene susrete i nastupe, obilazili smo staračke domove, i provodili brojne slične aktivnosti, poput: trodnevног pješačenja Gospa Trsatkoj povodom blagdana Male Gospe, hodočašća u Medugorje na Mladifest... i u njoj stekla prijatelje za cijeli život. No, u KUMI-ma sam dublje spoznala i smisao i važnost molitve i euharistijskog slavlja. U toj Udrudi, mogla bih reći, započeo je jedan novi period mog života, mog duhovnog rasta u

vjeri. Tako sam u KUMI-ma iskusila što znači zaljubiti se do ušiju, ali je tu svoje prste upleo sam Bog. Moji planovi nisu bili i njegovi planovi sa mnom.

L: Je li neki događaj bio presudan da krenete u redovništvo?

Da. To sam shvatila 3. kolovoza 2001. godine na klanjanju u Međugorju, upravo za vrijeme Mladifesta. To je bio presudan trenutak, kada se svećenik između 10000 mladih s Presvetim zaustavio upravo ispred mene. To je bio period mojih propitkivanja i On je bio odgovor na sva moja pitanja. Sjećam se kao da je bilo danas, kako sam zavapila kad sam shvatila da sam se grčevito uhvatila za svoje želje, koje su se rušile poput kule od karata: „Gospodine, uzmi sve od mene, samo Ti zauvijek budi u mom srcu.“ Često se i danas prisjetim tih svojih riječi. Od tog dana osjetila sam oslobođenje i promjenu u meni samoj, ponajprije u nekim svojim stavovima i osjećajima. No, Bog je računao i na moju narav i mladost i tog sam dana od Njega primila predragocjen dar. Znao je da mi na tom putu odaziva na Njegov poziv koji je trajao pune 3 godine, treba iskreno srce prijatelja. Jednostavno sam u trenutku završetka klanjanja osjetila poticaj da zagrlim osobu preko puta mene, osjetila sam da joj je potrebna podrška. To sam i učinila. Pomolivši se za tu osobu u Sv. pismu otvorila sam tekst koji govori: „Pravi prijatelj pouzdana je zaštita i tko ga je stekao, našao je blago. Pravom prijatelju nema cijene niti se može izmjeriti njegova vrijednost.“ Klara i ja smo i danas duhovno veoma povezane. Pravo je prijateljstvo samo čisti Božji dar.

L: Zašto baš Družba sestara Presvetog Srca Isusova?

U mojo su župu došle časne sestre Družbe sestara Presvetog Srca Isusova i sve se nekako spontano odvijalo. Jako sam se sprijateljila sa s. Aniton Crnković i znala sate provoditi s njom u razgovoru i molitvi. Za mene poziv na posvećeni život ima jednaku vrijednost kao i poziv na brak. Zato sam odlučila upisati Pedagoški fakultet u Puli i za to vrijeme moliti da spoznam je li to uistinu ono što Bog od mene traži. Odgovore sam nalazila u Njegovo Riječi: „Bog uvijek surađuje na dobro s onima koji ga ljube, s onima koji su odlukom Njegovom pozvani.“ (usp. Rim 8, 28)

I: „Zaručit će te sebi dovjeka: zaručit će te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi; zaručit će te sebi u vjernosti i ti ćeš spoznati Jahvu.“ (Hoš 2, 21-22)

L: Nazvali ste to avanturom Božje ljubavi?

Odgovori koje sam nalazila u Njegovo Riječi za mene su značili pristanak na tu avanturu Božje ljubavi. U međuvremenu sam imala prilike prisustvovati slavlju prvih redovničkih zavjeta sestara čijoj Družbi danas i ja pripadam te sam tijekom studija imala milost obaviti pedagošku praksu u vrtiću „Nazaret“ Kuće matice na Drenovi, s njima sudjelovati u svakidašnjem radu i molitvi i tako bolje upoznati njihov način života i djelovanja. Tako sam nakon završenog studija odlučila odluku obznaniti svojim roditeljima kako bi dali svoj pristanak i blagoslov. Iako im možda u prvim trenucima nije bilo lako, dali su mi svoju podršku i ni u jednom trenutku nisu mi bili zapreka. Od dana 28. prosinca 2004. kada su me otpratili u samostan pa sve do danas, mogu ponosno reći da su moji roditelji počeli svakodnevno moliti zajedno, što vjerujem daje potrebnu snagu i vjeru i njima, ali i meni u svim trenucima života, i onim radosnim, ali i onima pod križem.

L: Ulaskom u Družbu počinje Vaša redovnička formacija?

Ulaskom u Družbu započela je moja redovnička formacija od kandidature, postulature i novicijata sve do položenih prvih, tj. privremenih redovničkih zavjeta 14. kolovoza 2007. g. Prvi zavjeti polažu se samo na godinu dana pa sam ih svake godine obnavljala na godinu dana sve do 14. kolovoza 2013. kada sam položila doživotne zavjete pred Crkvom i time postala punopravni član naše Družbe. Mogu reći da se moj san da radim s najmanjima upotpunjue i ostvaruje upravo u karizmi naše Družbe zbog koje nas je Majka Utetmeljiteljica i osnovala. To je ono čime se trenutačno bavim, odgojem djece. No, sudjelujem i u pastoralu mladih i animaciji zvanja. U tu svrhu posjećujemo razne župe, ali i organiziramo duhovne obnove za mla-

de jednodnevni i višednevni sadržaji. Informacije o tome uvijek su objavljene na našoj webnoj stranici. A ono što ponosno želim naglasiti jest to da je naša majka Utetmeljiteljica Marija Krucifiksa Kozulić dobila naziv službenica Božja te da ove jeseni očekujemo i službeno otvorene procesa za njeno proglašenje blaženom i svetom. Preporučam svim čitateljima Ladonje da se utječu njezinu zagovoru u svim svojim potrebama kako bi se očitovala njezina svetost.

L: Kako izgleda Vaš „radni dan“?

Ustajanje je u 6.00, slijedi molitva časoslova, u 7.00 je euharistijsko slavlje i meditacija i u 8.00 doručak. Slijedi odlazak na dužnosti. U 11.45 ispit je savjesti i Zlatna krunica, ručak u 12.00, odmor i odlazak na dužnosti. U 17.00 je klanjanje, molitva časoslova i Krunica. Slijedi večera u 19.00, zajednička rekreativa i druženje, povečerje i počinak.

L: I za kraj ovog razgovora, što biste poručili našim čitateljima?

Poručila bih da se prepuste Bogu, da sve svoje strepnje i strahove usmjere Bogu i da im je On sigurno utočište. Željela bih podijeliti sa svima riječi zahvale koje upućujem onima koji su me pratili na putu do doživotnih zavjeta.

„Živjeti iz ljubavi to je čuvati u sebi veliko blago u krhkoi posudi.“ Potaknuta na razmišljanje odlučila sam ovih nekoliko redaka zahvale započeti upravo riječima sv. Male Terezije. Nije li moj život, moje tijelo, moja osobnost, moja narav i moje srce, zapravo tek malena krhka posuda kojoj je Bog povjerio da u sebi nosi i čuva dar pozivu i da to čini živeći iz ljubavi!?

Svesna te krhkosti, veličine dara i odgovornosti, u srijedu 14. kolovoza, pred cijelom sam Crkvom radosno izrekla svoj „Da“ Gospodinu i zapečatila ga vlastitim potpisom. Na to će me uvijek podsjećati

NACIONALNI SUSRET ŠTOVATELJA BOŽJEG MILOSRĐA

Na blagdan sv. Faustine Kowalske i prigodom 75. obljetnice njezine smrti i 20. obljetnice beatifikacije, članovi pulske i vodnjanske zajednice Štovatelja Božjeg Milosrđa i Katoličke udruge „Radnici Milosrdnog Isusa“ zajedno sa sestrama Milosrdnog Isusa prisustvovali su u zagrebačkoj katedrali na euharistijskom slavlju koje je predvodio zagrebački pomoćni biskup Ivan Šaško.

Euharistijsko slavlje bilo je vrhunac susreta u organizaciji Koordinacije zajednica, pokreta i udruge Štovatelja Božjeg milosrđa kojem su nazočili članovi iz cijele Hrvatske.

Samom slavlju prisustvovalo je desetak svećenika, duhovnika pojedinih zajednica. U nadahnutoj homiliji biskup Šaško istaknuo je Faustinu „neobičnu običnost“ i ljepotu i dobrohotnost u izvršavanju redovitih, naoko beznačajnih obveza. Dodao je da je poslanje sv. Faustine moguće vidjeti u trima zadaćama: prva je približiti i navještati svijetu istinu koja je objavljena u Svetom pismu o Božjem milosrđu za svakoga čovjeka; druga je moliti Božje milosrđe za cijeli svijet, naročito za grešnike; treća je zadaća nadahnuti apostolski žar i gibanje koje snažnije usađuje Božje milosrđe u nastojanje oko kršćanske svetosti i prinosi molitve za cijeli svijet.

Istoga dana, u prijepodnevnim satima, u zagrebačkoj Trnovčici, u župi BDM Majke Crkve i sv. Maksimilijana Kolbe okupili su se Štovatelji Božjeg Milosrđa iz cijele Hrvatske s nakanom međusobno se upoznati i razmijeniti iskustva o apostolatu. Govorili su o. Andrej Woško SCJ, duhovnik zajednice Faustinum iz Trnovčice, vlč. Marin Knežević, duhovnik Pokreta Božanskog milosrđa – Ovčara, fra Smiljan Kožul, duhovnik Pokreta Krunice za obraćenje i mir – Zagreb, s. Franciska iz Družbe sestara Milosrdnog Isusa – Pula. Duhovni je nagovor održao Dražen Marija od Milosrđa Euharistiskog Isusa Vargašević, OCD. (s. Jaira Udovičić)

prsten koji sam primila kao znak potpune pripadnosti Kristu i poticati riječi svetopisamskih čitanja koje na jasan i konkretnan način govore da je vrijedno izgubiti svoj život da se Krista stekne. Zato vas dragi moji roditelji, prijatelji i drage sestre, pozivam: „Radujte se sa mnom!“ jer sam svoje srce i svoju vjernost obećala Zaručniku koji je svoju ljubav i svoju vjernost posvjedočio svojom mukom, smrću i uskrsnućem. Molite za mene da moja radost bude potpuna te da u onim lijepim, ali i teškim trenucima budem uvijek zagledana u Krista te mognem zajedno sa sv. Tomom Apostolom uvijek reći: „Gospodin moj i Bog moj!“ Sv. Toma je prepoznao uskrslog Isusa po njegovim ranama. Zato u ranu njegova Srca unosim sve vas, dragi prijatelji, koji ste me podržavali od prvog trenutka kada sam osjetila Božji poziv, bilo riječju, bilo bliznom, bilo molitvom. Na osobit način hvala vama, dragi roditelji, što ste me odgajali u vjeri i kršćanskim vrednotama onoliko koliko ste to umjeli i znali i što mi ni u jednom trenutku niste bili prepreka na putu ostvarenja mog redovničkog poziva. Hvala vam i na svakodnevnim molitvama kojima Gospodinu vapite za mene da budem i ostanem dostojna Njegove neizmjerne ljubavi. Na osobit način hvala i vama, drage sestre, svakoj ponaosob, za sve one lijepe trenutke i primjere svjedočenja, od trenutka mog prvog susreta s vama do primanja u samostan i tijekom cijele formacije, kao i za sve žrtve i molitve koje ste prikazale za mene i svetu ustrajnost. A najveća hvala pripada tebi, moj Bože! Ti si me ljubio još od prije postanaka svijeta, darovao mi život i moje nesigurne korake upravljao svojim stazama da ih učvrstiš i ojačaš u svojoj vjernoj ljubavi. I sada, pošto je ispunjeno Tvoje obećanje da ćeš me zaručiti sebi dovijeka, želiš da rastem u Družbi tvoga Srca poput zrna gorušice. Daj da se ovo maleno zrno Tvoj predragocjenog dara razgrana u stablo Tvoje ljubavi u kojem će sklonište imati svi koji su potrebnii Tvojega milosrđa i Tvoje blizine. Amen!

ZAVRŠJE ŽUPA ROĐENJA BDM

✉ TOMISLAV MILOHANIĆ

Danas za pet, a sutra je novi dan! – duhovito odvraća župnik Oprtlja i Završja, vlč. Ante Tonči Jukopila na upit kako je. Drevno i vjerno zvone oprtaljska zvona, a njihov zvon i odjek snimio si je aktivan i domišljat, duhovit i elokventan župnik Tonči na svoj mobitel te ga taj zvon vjerno prati kud god podje. Dostupan svima i pop non-stop. Kada je pred 41 godinu došao u ovaj kraj, sjeća se vlč. Jukopila, župa Završje imala je oko 300 vjernika, a danas broji oko 120. Tada je škola u Oprtlju imala 157 đaka, a danas ih ima 39. U Livadama je bilo 70 đaka, a danas ih u školi ima 17. Većina župljana župe Završje velikodušno se odaziva župniku kad god nešto zatreba. Gotovo svi roditelji ove male župe dolaze svake nedjelje i bla-

gdana sa svojom djecom na misu u velebnu župnu crkvu koja je po ocjeni stručnjaka jedna od najljepših crkava u Istri. Zasigurno je to razlog da se ovdje droga još nije pojavila, a i briga o starijima i nemoćnima na zavidnoj je razini i gotovo se nikoga ne šalje u dom za starije osobe. U razgovoru se župnik često dotiče tema gorne prošlosti i činjenice da su ovim područjem pustošila tri totalitarizma, a izdanci toga itekako su još žilav i djetlatni. Rezimirajući svoje bogato životno iskustvo, vlč. Jukopila zaključuje da se raznim postupcima pokušava podmuklo destabilizirati Istru, želi se drogom uništavati mladost te raznoraznim ponudama odnaroditi ljudi i zatomiti nacionalnu svijest, jezik i ponos.

„To je specifičan kraj. Događale su se ovdje neke stvari koje se nisu događale u drugim krajevima Istre“, svjedoči župnik Jukopila. „Župa je do pred kraj Drugog svjetskog rata imala skoro 2000 ljudi, zato je nekadašnja župna crkva kod zvonika bila tjesna pa su sagradili ovu drugu, jako čuvenu. Međutim, ljudi su čekali oslobođenje od fašizma kao duša raj. A kad je komunizam došao, onda je tek počela tragedija ovoga kraja i ove župe. Kulminacija je bila kada su UDB-a, OZN-a i JNA 1949. godine namamile dvanaest mladića i djevojaka iz okolice Pazina da bi ih kraj

završkog groblja svetog Andrije izmasakrali, a oni nisu jedini. To su učinili kako bi zastrašili okolno stanovništvo da ne bježi preko granice. O tome se donedavno nije smjelo govoriti ni grob obilježiti. Bilo je ljudi (i još ih ima), kaže župnik Jukopila, koji su željeli da se taj zločin zataška i padne u zaborav. Zastrašivalo se i svećenike. Kada se očistilo groblje svetoga Andrije, prije ulaska u Završje, gdje su ta dvanaestorica sahranjena, ja sam stavio drveni križ i trajao je tri noći. Stavio sam drugoga, za desetak dana i taj je nestao. Onda sam u crkvi rekao da Crkva sve mučenike i sve žrtve oplakuje i blagoslivlja, tako da će i ja dok sam ovdje moliti i nad žrtvama fašističkog terora i nad žrtvama komunističkog režima koje su poslijepredstavljale, i da dok sam ja živ i dok su dvije grane drva u Istri, da će križ biti tamо. Ovoga trećega nisu nikad dirali. Križ je ostao. Kad sam, dolaskom demokracije, poticao da se taj spomenik napravi, onda je to učinjeno zahvaljujući dobroti ‘Kamena’ Pazin, odnosno direktora Karmela Krebelja. Križ je postavljen na krivom mjestu; po njemu nitko ne bi znao što se dogodilo. Ja sam postavio jednu ploču da se zna istina. Taj križ i danas stoji. Još je tamо. Učinio je velik odjek. Razumije se, vremena su onda bila teška, sve je bilo u poluruševnom stanju. Sve ovo

djelovalo je na stanje i raspoloženje ljudi. Domaći su ljudi bili i ostali jako dobri, velika većina, ali neki sa strane dolazili su i pravili poteškoće pa i nekoga zaveli. Smetam nekim neofašistima i nekim neokomunistima jer volim ovaj kraj, ovaj narod, i svaka moja gesta, svaka je moja riječ samo za dobro duše i tijela. A pokušali su me napasti na talijanskom i slovenskom radiju, i na televiziji, i u talijanskim novinama“, naglašava župnik Jukopila te zaključuje: „Mene neke osobe ne napadaju toliko što im smetam kao čovjek sa svojim pogreškama, kojih ako nema, izmisle ih, nego za to što činim svojim znanjem, altruizmom i vrlinama. I to na polju fitoaromaterapije, pomaganju jačanja zdravlja ljudi, odvraćanja mladih od droge. Spasio sam od urušavanja mnoge sakralne objekte. Sve to protivnicima Crkve, naroda i vjere (osobito katoličke vjere!) u Istri smeta.“

Kao dokaz da su za vrijeme fašizma na silu mijenjali prezimena, maltretirali one koji su se smatrali Hrvatima, župnik Tonči čuva preslik prezimena iz matica rođenih tijekom 18. i 19. stoljeća, da se vidi kakva su onda bila prezimena koja su kasnije potalijančili, na silu preinačili, izbrisali... Pronašao je i sačuvao karton iz vremena biskupa Jurja Dobrile na kojem je molitva koja se molila poslije mise u Završju, potpuno na hrvatskom jeziku. I stari ljudi, po svjedočenju vlč. Jukopile, kad je on došao u župu, velikom većinom, silom naslijedenih povijesnih prilika, govorili su talijanski, ali Kajanje na ispovijedi svi su uvijek molili na hrvatskom jeziku.

Tu su ljudi, dobri i mudri, shvatili su da se je nešto promijenilo, ali u srži ne puno. Ostali su neki ljudi ili neke sjene prošlosti. Povijest sudbinski određuje današnjicu; njene poruke i pouke presudne su za današnje stanje i za iskorak u sutra.

Povijesna retrospekcija

Završje se prvi put spominje 1102. godine u Woldarikovoj darovnici istarskog markiza Ulricha II. akvilejskom patrijarhu. Drevno ime ovog srednjovjekovnog gradića u talijanskom obliku glasi Piemonte. U ispravama iz 1341. i 1427. spominje se kao Pyamont i u njemačkoj inačici Pemund,

a 1508. g. kao Poymont. Od 14. do 17. stoljeća ovo područje naseljava hrvatsko stanovništvo. Najstariji očuvani upisi u matičnim knjigama: krštenih od 1667. g.; vjenčanih od 1609. g. i umrlih od 1678. g. Župni arhiv potječe iz 1609. (knjige) i 1666. godine (spisi).

Naselje je bilo utvrđeno dvostrukim prstenom bedema. Današnju strukturu dobilo je od 15. do 18. stoljeća kada je izgrađen najveći dio danas poznatih znamenitosti (za vladavine obitelji Contarini, što potvrđuje sačuvani grb). Župa postoji početkom 17. stoljeća. Do 1705. g. pripadala joj je kapeljana u Kostanjici. Nekoć je u župi postojala crkva svetih Ivana i Pavla. U arhivskoj građi spominju se bratovštine BDM od župne crkve, svetog Jurja i svetog Roka. Izmjenjuju se ovim prostorom razne vlasti: Venecija, Napoleon, Habsburgovci, Kraljevina Italija, da bi nakon Drugog svjetskog rata, Pariškim mirom Završje pripalo Hrvatskoj. S vremenom je zbog gospodarskih i političkih razloga uslijedilo intenzivno iseljavanje žitelja ovoga kraja.

Znamenitosti u Završju

Danas je povijesna jezgra Završja zaštićena urbanistička cjelina upisana u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a među očuvanim građevinama ističu se tri crkve (župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije, crkva Blažene Djevice Marije od sv. Krunice i crkva sv. Roka Priznavaoca), kaštel i južna gradska vrata. Župna crkva Rođenja BDM izgrađena je u baroknom stilu 1794. godine na mjestu starije crkve. Unutrašnjost crkve krasiti pet oltara i oltar posvećen Djevici Mariji, kao i znamenite orgulje iz 1740. godine, djelo venecijanskog majstora Gian Batista Piaggija, koje

su među najstarijima u Istri. U naselju, na vrhu brijege, nalazi se crkva Blažene Djevice Marije od sv. Krunice, koja je župna crkva bila sve do 1794. godine, izgrađena u 16. st. na mjestu starije. Od liturgijskog blaga, crkva je u svom vlasništvu imala srebrne svjetiljke i svjećnjake te kaleže, a najvrijedniji je bio kalež s ocakljenim medaljonima iz 1476. godine, koji je prodan za gradnju nove župne crkve, bio je dijelom Rothschildove zbirke, a danas se čuva u muzeju Louvre u Parizu. Osim ovih crkava, u župi su još sljedeća crkvena zdanja: crkva sv. Roka Priznavaoca (bratovštinska crkva izgrađena 1556., obnovljena 1997.); crkva sv. Andrije Apostola (mala grobljanska kamena crkvica, temeljito obnovljena 1997.); crkva svetih Prime i Felicijana mučenika ispod naselja Čirkoti; grobljanska romanička kapela (12. st.) s freskama u

Orguljaš Davide Cirkota uz znamenite orgulje

dvama slojевима (13. i 15. st.), обновљена је 1997. i 2007./2008. када су у апсиди и на сјеверном зиду пронађене фреске; црква св. Петра Апостола у Антонцима (15. st.); црква св. Јурја Мученика у селу Свети Јурај (романичка троапсидална и једнобродна капела из 12. st.); црква светог Пелагија мученика (имала је врједне фреске са приказом мучеништва св. Пелагија, дио фресака очуван је у јупној цркви у Бујама).

Zvonik је приграђен уз цркву BDM од свете Крунице (22 m). Нагнут је на сјеверну страну око 40 cm па је у 19. st. окован металним обручима да би се спријећило уруšавање. Називaju га и 'истарски коси торањ' по узору на знаменити нagnuti toranj u Pisi. У јупи су два гробља: једно око цркве св. Andrije, друго око цркве светих Prime i Felicijana. Pitoresknim Zavrјјем, уз црквена зданја и 'коси торањ', доминира također veličanstven srednjovjekovni gradski kaštel izgrađen u 11. stoljeću, a poznat i kao палаčа plemenitih Contariniјa. U sjeni gradskih zidina, rimski reljef с uklesanim imenima Ariana i Bac svjedoči o neprekinutom pulsiranju живота на овим просторима још од древне антике.

Naselja u јупи данас:

Antonci, Biloslavi, Boškori, Brda – подручје, Buzećani, Čirkoti, Gržići, Kaštildjer, Kolari, Kortinari, Kras – подручје, Krti, Makovci, Malini, Meštiri, Mužići, Pincini, Poropati, Slapić, Vižintini, Zabrdi, Zubini. Јупа је посвећена Rođenju Blažene Djevice Marije. San Francesco di Paola (sv. Franjo Paulski) је сузаštitnik

јупе. Као patronе јупе чести су blagdan Male Gospo (Rođenja BDM) i sv. Franje.

Dobre obitelji i vrijedni ljudi

У јупи Zavrјe постоји јупно вјеће, али не у klasičnom smislu. То су ljudi koji su svake nedjelje na misi sa svojom djecom. Dobre obitelji i dobri ljudi koji pomažu i razumiju svećenika, svoga župnika. Kad je nešto važnije, on ih pozove, okupi i oni se rado odazivaju. „Malo nas je, a ljudi su radišni, i imaju volju i drugima pomagati.“ ističe vlč. Jukopila. Po priznanju župnika, obitelj Pina Dobrilovića drži ključ crkve; kod njih se župnik hrani otkad je došao u јупу. Njegova su desna ruka u јупи. „Svi to znaju. I župnici prije mene bili su тамо primani, i vrata su им bila uvijek otvorena“, kaže vlč. Tonči. „Ja sam poznavao djeđa, poznavao sam oca, sina i sada djecu. Svećenik je ovdje uvijek dobrodošao. Samo najbolje mogu reći o njima. Da su prijatelji svećenicima, uvijek pri ruci, pomažu Crkvu i crkvu.“ Pina Dobrilovića zatekli smo u punom radnom zamahu u njegovoj radionici. „Koliko rivamo, pomoremо župniku, ki više, ki manje“, priznaje on i nastavlja: „Nono je došao prije devetstote, tu iz štancije Dobrilović, udaljene 1,5 km. Otac Ernest bio je stalni pjevač u crkvi, do smrti... Kad nema drugih, što se može, se napravi“, kroz smiješak reče radišni Pino, u kratkom predahu, dok velika željezna vrata na radnom stolu čekaju daljnju majstorsku obradu. Dva sina studiraju. Jada se Pino na najnoviju situaciju: „Danas sam išao u Pazin platiti kaznu što radim poljoprivredu, što sam uzeo neku zemlju u zakup pred četiri godine i uknjižio se te dao zahtjev za kupnju. Onda van dode da nije plaćeno prije i ako se ne plati danas, doći će ovraha odmah. Bila je tuča, nepogoda pred dva mjeseca, pa još i to sada. Štetu ne plaća nitko, a ja moram plaćati kaznu što radim poljoprivredu.“ Vrlo vrijedni ljudi žive ovdje i daju za Crkvu koliko mogu. Velik je dio ljudi radišan, obrađuju svoja polja, vinograde, maslinike. Nešto je zaposlenih ovdje, ali malo. Jedan dobar dio ljudi, nažlost, radi u Trstu. Neki su ponosni па ћеле sve ovdje ostvariti, ali ponekad nije lako.

Меду takvima je i obitelj Pincin, koja се bavi seoskim turizmom nudeći svoje autohtone домаће proizvode. У punom је jeku berba grožđa. Treba ubrati ono što је ostalo nakon opake tuče која је nedavno zahvatila ово vinogorje. Edo Pincin zaustavlja traktor на nizbrdici i spreman je за nekoliko riječi. „Rođen sam i živim od rođenja u овој јупи. Mi smo vjernici, cijela obitelj. Bavimo se poljoprivredom. Pomažemo župniku kad god zatreba. Uvijek, i kad treba, за čišćenje, kad treba nešto prenositi, uređenje oko гробља, kad

su razne akcije u јупи. Besplatno dajemo (ručkovi) i novčano pomažemo obnavljanje crkava.“ Navodi primjer kako су, na poticaj župnika, sami župljani financirali izradu novih crkvenih vratiju. „Mi hoćemo da то остane i буде како треба i за нова поколjenja. Cijenimo svoju kulturnu baštinu. Иma sve više obaveza, a sve manje prihoda. Sve nas više terete, a sve je teže odvajati.“ U zajedništvu је lakše. Pomažu mu supruga i dvoje djece. Mauricio, ministrant, šesti razred, kaže da им је lijepo bilo sa župnikom hodočastiti u Svetvinčenat na grob novog blaženika Miroslava Bulešića. Njегова сестра Kristina, polaznica четвртог razreda, stalni је читаč u crkvi, ponosna да може na taj način jače sudjelovati na misi. U školu polaze u Oprtalj. „Ovdje je malo djece, ali ima u tome jedan plus: pod kontrolom су i буду ozbiljnija odmah od malena“, zaključuje njihov otac Edo. „Znaju živjeti odmah od početka. Oni vole biti ovdje i nadamo се да ће nastaviti ono što radimo. Na ovim pozicijama gdje se mi налазимо jedino se na taj način može opstati. Mi smo daleko od tih većih središta па je teško vlastite proizvode prodavati. Nama je lakše da gosti доđu po proizvode,“ kaže Edo.

Svaki deseti župljanin u zboru

Jedne od најстаријих orgulja u Istri svake су nedjelje i blagdana u funkciji zahvaljujući orguljašima Davidu Cirkotu i Mauriciju Brozolu. Svaku misu svojim пјевanjем prati lijepi mali zbor. Pjevača има dvanestak, tako да ponosno ističu како је svaki deseti župljanin пјеваč. Што могу лјепше поželjeti: сваке недјеље пјевана misa, zbor i orgulje. Davide Cirkota, student glazbe na Zagrebačkoj akademiji, stalni orguljaš u Zavrјju, kaže за себе да svira od десете godine. Dok говори о glazbi, lice му је ozareno radošcu. „Počeo sam 2003. godine. Već sam deset godina tu stalni orguljaš. Meni glazba predstavlja svel! Meni je glazba живот. To mi je glavna misao u животу. Што se glazbe tiče tu u crkvi, ja to ne radim ni за кога, осим за Бога. Ja znam da ono što sviram i пјевам sa zborom, то је Богу на славу jer sam vjernik. Dok me nema, orguljaš је Mauricio Brozolo који me zamjenjuje.“ Prije су sa zborom išli na dekanatske susrete zborova i često polučili najveći pljesak. Čast је Davidu svirati na ovako starim, čuvenim i jedinstvenim orguljama, које су обновљене zahvaljujući brizi župnika i Belgijskoj kraljevskoj akademiji. Kako on izjavljuje, izgleda да су ово jedine orgulje u Istri које još koriste mehaničke mjehove. „Jedan manual, skraćena oktava. Nije bogat instrument, ali је kao biser, dragulj, pravi biser“, ističe Davide pokazujući ponosno stare orgulje u prekrasnoј јупnoј crkvi.

Briga za mlade i stare u župi

U Završju su ove godine bila dva pravopričesnika: Paolo Štokovac i Kristina Pincin. Župa s nešto više od sto vjernika ima čak sedam ministranata, na što su posebno ponosni. Svakonедјелjni prizor u završkoj crkvi: župnik okružen ministrami. Vlč. Jukopila ističe da toga ne bi bilo bez podrške i prisutnosti roditelja. Ove godine kada se slavi proglašenje blaženim mučenika Miroslava Bulešića, župnik Tonči poveo je predstavnike ministranata ovih dviju župa, Oprtalj i Završje, u Svetvinčenat na Mučenikov grob. Svake nedjelje župnika na misi prati šest-sedam ministranata. Sami se organiziraju, pripremaju. Zauzeti su lijepim i korisnim stvarima pa ovamo nije prodrla droga. Iz sela i zaselaka, od kojih su neka i desetak kilometra udaljena od crkve, djeca dolaze na župni vjeronauk nedjeljom 15 minuta prije mise. U školama u Oprtlju i Livadama jedna vjeroučiteljica drži školski vjeronauk. Kako se s jedne strane posvećuje pažnja djeci i mladima, isto je tako i skrb o starijima i nemoćнима na zavidnoj razini. „Nitko u starački dom ne stavlja svoje roditelje. Nekima kojima je teško, teže, nađu nekoga, neku bolničarku zamole da brine o starijima. Volim konkretnе stvari“, kaže župnik Tonči. „Dobro i spasonosno je moliti za pokojnike. A isto tako dobro je činiti dobro živima. Niti jedna teorije ne vrijedi ako je praksa ne potvrđi.“

Obnova sakralne baština

Unutrašnjost drevne crkve, župne crkve Rođenja BDM, zasjala je u punom sjaju početkom travnja ove godine. Prigodom završetka obnove crkve 6. travnja upriličeno je svečano misno slavlje koje je predvodio biskup orinarij mons. Dražen Kutleša, u koncelebraciji 12 svećenika i sudjelovanje brojnih uzvanika, među kojima su bili ministar turizma Darko Lorencin, župan Ivan Jakovčić, gradonačelnik Pule Boris Miletic te još neki načelnici i gradonačelnici.

U Završju je izgrađen novi župni stan (2006. – 2009.) zahvaljujući pomoći isključivo donatora i snalažljivošću župnika. „Stoljećima je bio krasan župni stan u dvorcu grofova Contarina“,

pojašnjava vlč. Jukopila. „Zapeo je za oko nekim ljudima pa smo se morali suditi. Uspjeli smo dobiti neki teren i tu smo sagradili novi župni stan. Ljudi je ovdje malo i nisu bogati. Zdušno pomognu što ih zamolim. Teško je sve to održavati. Ja imam na duši 19 crkava i crkvica. Osim vodnjanskog i rovinjskog župnika nitko nema toliko. A u samoj župi Završje: sedam crkava na tom malom prostoru i s malo ljudi. Stara župna crkva Sveta Marija od Krunice, uz zvonik, bila je potpuno urušena, urušio se krov a unutra su i neke znamenite stvari. Od vrijednih stvari bio je jedan ostensorij, koji je razbijen i ukraden. Crkva sv. Roka, nova župna crkva, na groblju sv. Andrije, na drugom groblju crkva sv. Prima s freskama, u brdima crkva sv. Petra, čiji su drveni kip ukrali i nikad ga nitko nije našao, crkva sv. Jurja u istoimenom selu, gdje je bilo odlučeno da će se crkvu obnavljati... Hvala Bogu i dobrim ljudima puno smo toga popravili i napravili. Neke važne stvari iz župnog ureda i crkve u Završju čuvaju se danas u Oprtlju. Čuvena misnica iz 18. stoljeća čuva se u sakristiji. Nešto sam uspijemo, nešto Biskupija, nešto Općina. A jedan dio donatora i župnikovi dobri prijatelji, a i župnik sam.

Unutrašnjost župne crkve Rođenja BDM

BLAGDAN GOSPE ZALOSNE U MURINAMA

Unedjelju 15. rujna blagdan Gospe Žalosne svečanom je biskupskom misom proslavljen u jedinom istarskom svetištu Gospe Žalosne, u Murinama nedaleko Umaga u Umaško-oprtaljskom dekanatu.

Misno je slavlje predslavio biskup u miru mons. Ivan Milovan, a suslavili su generalni vikar dijeceze mons. Vilim Grbac, umaški župnik i predsjednik dijecezanskog vijeća za liturgiju i crkvenu glazbu preč. Rudi Koraca, rektor Svetišta preč. dr. sc. Josip Grbac te desetak svećenika Dekanata.

Biskup je u prigodnoj homiliji, govoreći o Majci Božjoj napose istaknuo tri uloge, tri perspektive kojima je Ona pratila Isusa tijekom života, a tako prati i sve nas; kao Mala Gospa bliska nam je u svim onim malim jednostavnim stvarima svakidašnjeg života; kao Velika Gospa, kako je najčešće prikazivana u sakralnoj umjetnosti, predstavlja ono što se mi svi nadamo postići, slika je budućega savršenstva Kristove Crkve, ona je putokaz nade i utjehe Božjem narodu; blagdan Gospe Žalosne stavlja nam pred oči Mariju koja trpi, koju nije mimošla ni ta strana zemaljskog života.

- Majku Božju gledamo kao uzornu vjernicu i Bog nam je stavlja kao uzor gubljenja života poradi Boga, žrtvujući se za druge, naglasio je propovjednik. Misno su slavlje pjevanjem uveličali članovi zbora Svetišta, a pojedine pjesme izveli su članovi novoosnovane umaške Vokalne skupine Istravaganti. Po završetku misnog slavlja rječi zahvale predslavitelju, koncelebrantima i svima koji su na duhovnom i materijalnom planu doprinijeli održavanju svečanosti zahvalio je domaćin, rektor svetišta dr. sc. Josip Grbac. Nakon misnog slavlja, za svih nekoliko stotina okupljenih vjernika bila je pripravljena večera, a u nastavku su Istravaganti održali i kraći zabavno-glazbeni program.(G. K.)

Hodočašće na Trsat

Nadahnuti Duhom Svetim i čvrstom vjerom u Isusa i njegovu majku Mariju, krenuli smo u četvrtak iz Marčane na hodočašće Gospi Trsatskoj. Hodočasnički je put počeo ispred marčanske crkve, poslije sv.mise koju je predvodio vlč. Jeronim Jokić. Blagoslovio je nas 8 hodočasnika iz župe sv. Flora iz Loborike i 7 hodočasnika iz Marčane. Križ koji je bio na čelu kolone davao nam je čudesnu snagu da koračamo hrabro za njim. Kao iskreni vjernici, otvorili smo svoja srca, prepustili svoje molitve, zahvale, nakane, poteškoće i sve ono što nosimo u svojim srcima. Ipak je Ona naša majka i kao svaka majka zna što je najbolje za nas. S pjesmom Majci Božjoj krenuli smo prema Barbanu. Prolazeći kroz mnoga mjesta ljudi su nas pozdravljali, a bilo je i onih koji su nas čudno gledali. Uglavnom, mi smo molili za sve njih i blagoslivljali ih. Vrijeme i kilometri ostajali su iza nas. Naravno, bilo je i kratkih odmora gdje smo nešto pojeli, popili i malo se okrijepili. Među nama hodočasnicima bila je i studentica zadnje godine medicine Nikol, koja je uz nesebičnu pomoć previjala rane, žuljeve, zaustavljala krvarenja... U svemu ovome vidjelo se zajedništvo, kako smo uvijek spremni pomoći drugome u nevolji i pobrinuti se u potrebi. S pjesmom i krunicama u rukama došli smo do Raše gdje smo napravili odmor u neposrednoj blizini crkve sv. Barbare. Trebalo je još prijeći dionicu puta do Labina. Već dosta izmoreni, pješačili smo brdovitom stazom ne razmišljajući o poteškoćama.

U pravom hodočasničkom raspoloženju sputali smo se u grad Labin. Ubrzo smo stigli do župne dvorane s pjesmom na usnama, gdje nas je srdačno dočekao vlč. Blaž

Bošnjaković. Na iznenađenje svih nas, stol je bio serviran i na njemu topla manеštra i kolači. Tu smo i prespavali. Ujutro nas je probudio miris kave, koju nam je sam vlč. Blaž skuhao. Našoj skupini hodočasnika pridružilo se još 10 hodočasnika iz Labina. Uz našeg duhovnog vođu vlč. Jokića, pridružili su nam se vlč. Blaž i vlč. Carlos. Predvođeni trojicom svećenika, u petak oko 7 h, krenuli smo planinarskom stazom preko Kožljaka i Male Učke do Opatije. Staza je bila jako naporna i zahtjevna. Molili smo 14 postaja Križnog puta i to nam je davalo snagu da idemo naprijed. Oko 22 h stigli smo u Isusovačku kuću u Opatiji, gdje su nas isto tako lijepo dočekali i omogućili nam prenoćište. Treći dan hodočašćenja krenuli smo put Trsata. Dobili smo neku čudesnu snagu i moglo bi se reći da smo jurišali kroz Rijeku s pjesmom i molitvom sve do stuba koje vode na Trsat. Na početku stuba počeli smo moliti Gospinu Krunicu i tako moleći došli do Svetišta. Križ je preuzeo naš najmlađi 11-godišnji hodočasnik, koji ga je i unio u crkvu. Među nama bila je i 12-godišnjakinja i njen dvije godine stariji brat. Ne znam koliko je godina imao najstariji hodočasnik, ali smo s puno volje i žrtve došli da zahvaliti Gospi. Zahvaljujemo prvenstveno vlč. Jeronimu Jokiću, vlč. Blažu Bošnjakoviću, vlč. Carlosu(?), kao i našem vodiču Anti iz Labina. Bili su nam velika potpora i podrška, kako duhovno, tako i tjelesno, pomažući nositi ruksake i vreće za spavanje. Brinuli su za sve nas i puni razumijevanja u svakom trenutku bili utjeha na našem hodočasničkom putu. Završavam riječima Ivana Pavla II: „Budite narod nade! Budite narod koji moli!“

(Biljana Zečević)

Hodočašće Majci Božjoj od Zdravlja u Hreljiće

Kada vozite cestom Pula – Barban, 2 km poslije Prodola na desnoj je strani skretanje za Hreljiće. Mjesto je poznato Marijansko svetište na području južne Istre. Crkva Majke Božje od Zdravlja sagrađena je u prvoj polovici 18. st. (1726.) i od tada se hodočasti u Hreljiće. Glavna je svečanost druge nedjelje listopada svake godine. Gotovo iz cijele Istre, pa i udaljenijih krajeva, pristiže svake godine velik broj hodočasnika. Ovo je predragocjena prigoda za sv. sakramente ispovijedi i pričesti. Hodočasnici se pred Marijom duhovno osvježe i svake se godine opet rado ovamo vraćaju zahvaljujući Bogu po Mariji na zdralju i pomoći... Ne izostaje ovdje ni okrjepa za tijelo hranom i pićem, ali je ipak najvažniji susret s Marijom koja se uvijek pokazuje Majkom utjehe i pomoći. (L)

Hodočašće u Rimaniće uvijek je posebno

Kao što to činimo već punih jedanaest godina, ponovno smo iz Pićna hodočastili u Rimaniće. Ovom malom hramu ljudskih zahvala i prošnji upućenih Majci Božjoj i našemu služi Božjem Miri, hodočastili smo dva puta godišnje. Prvi put bilo je i ove godine u svibnju, cvjetnom, proljetnom mjesecu posvećenom Majci Božjoj, a drugi put posvećeno mučeništvu sluge Božjega Miroslava Bulešića. I po Mariji, Majci Kristovoj, Majci Crkve, Majci mučenika, našoj Majci, i po mučeničkoj smrti Miroslava Bulešića, kao i mučeništvu svih mučenika, a prvoga među njima Gospodina našega Isusa Krista, svaki taj naš hodočasnički put vodi nas upravo k Njemu – Gospodinu našemu. U svibnju u tom našem hodu molimo Krunicu Kraljici Krunice, u kolovozu Križni put u spomen na mučeničku smrt Spasitelja i Otkupitelja našega. Na livadici usred sela i ovaj smo put, kao i u svibnju, imali kraće razmatranje i čitanje dijelova životopisa sluge Božjega Miroslava Bulešića. Žitelji sela Petrovica zasluzuju posebnu pohvalu jer za svako hodočašće nečim obogate sam put kojim se krećemo. Tako su i ovom prigodom, po netom minulim vrućim ljetnim danima pijeskom, grubljim i finijim, nasipali put kroz šumu i uz svaki drveni križ na križnim postajama postavili po jednu veću kamenu stijenu u kojoj će se izraditi postaja. Neka nas mučenik iz Lanišća, mladi svećenik Miro, naš sugrađanin i brat, naš putokaz u postojanosti vjere („Isus Krist učinit će vas postojanima do kraja...“) sada u blaženstvu uz Presvetu Djevicu Mariju i sve naše anđele i svete zagovara kod Gospodina i čuva našu vjeru! (Davorka S.)

Hodočašće u Svetvinčenat

LABIN Dana 24. 8. 2013. skupina vjernika iz Labin-skog dekanata krenula je na hodočašće (pješačenja) iz Labina u Svetvinčenat da bi stigla na sv. misu u čast mučeništva sluge Božjega Miroslava Bulešića. Zahvaljuju obitelji Ferlin koja ih je ugostila i okrije-pila ručkom (na kraju pješačenja) te im pružila, u sjenicu svoga dvorišta, odmor do mise, a također i svećenicima koji su ih na povratku prevezli u Labin. "Blaženi Miroslave preporučamo tvom zagovoru naše dobročinatelje."

HODOČAŠĆE DO PEĆINE BLIZU JAME BRŠLJANOVICE

Ugodini proglašenja blaženim Miroslavu Bulešiću po prvi je put organizirano hodočašće triju župa (Sv. Martina iz Dolenje Vasi, Sv. Jurja iz Boljuna i Sv. Petra i Pavla iz Vranje) u Bršljanovicu. Krenuli smo 31. 8. 2013. godine cestom koja vodi prema Brestu u smjeru Planika. Putem smo molili Krunicu i pjevali, a v.l. Vladimir Brizić je nosio križ. Bršljanovica je jama dubine oko 95 metara na području Općine Lupoglav ispod Planika. Tu je u vrijeme II. svjetskog rata od strane lokalnih partizana počinjen zločin nad civilnim žrtvama. Ljude su odvodili iz njihovih domova provodeći samovlast. Bez dokazivanja krivnje bili su zatvarani u jednu veću pećinu koja im je bila privremeni pritvor. Nedugo nakon dovođenja skončali bi nedaleko u jami Bršljanovici. Kad smo stigli do pećine, v.l. Vladimir Brizić slavio je misu

moleći za žrtve i za počinitelje zločina. Po završenoj misi obišli smo samu jamu, pomolili se i uz pjesmu i molitvu vratili se svojim kućama. Molimo Boga da se ovakvi zločini više ne ponove. (Boris Ladika)

Ratko (Gverino) Piletić

Dana 9. kolovoza ove godine, u Burlingtonu u Kanadi, umro je Ratko Piletić, u svom rodnom zavičaju poznatiji kao Gverino. Rođen je 31. kolovoza 1938. u selu Andretići u župi Pićan. Godine 1959. g., u svojoj dvadeset i prvoj godini, željan posla, slobode i novih pogleda „preko brda“, Gverino je kriomici, kao tada i mnogi naši sugrađani, napustio tadašnju komunističku Jugoslaviju i odmetnuo se u slobodan svijet. Jedno je vrijeme živio u Australiji, gdje je upoznao i svoju suprugu Međimurku Jelenu. Iz Australije preselio je u Kanadu i oženio se svojom Jelenom, a u braku su dobili dvoje djece, sina Ivana i kćer Mariju. Njegov sin Ivan danas živi u SAD-u i poznat je i ugledan znanstvenik međunarodnog ugleda. Posljednjih sedam godina života bio je prikovan za bolnički krevet. Gverino i njegova supruga Jelena bili su u zajedništvu praktični vjernici i svoju su vjeru iskazivali u svakidašnjem životu, u odgoju svoje djece, u nedjeljnim sv. misama na kojima je ona redovito svirala i pjevala, a i on i njihova djeca sudjelovali su u crkvenom zboru. Oni su se redovito okupljali u Hrvatskoj katoličkoj misiji, zajedno sa svojim sunarodnjacima iz stare domovine. On je, kao pravi domaćin i veliki domoljub, u svome domu ugošćivao svećenike iz Hrvatske, poglavito iz svoje Istre koja mu je posebno bila na srcu, kad bi oni dolazili u Kanadu, a među rado viđenim gostima bili su mu i naši biskupi u miru mons. Antun Bogetić i mons. Ivan Milovan, kao i druge osobe iz javnog i političkog života iz domovine mu Hrvatske. Znak da vjera i življenje vjere ipak povezuju ljude, žive i mrtve, Nebo i Zemlju, bila je i misa zadušnica za pok. Gverina u crkvi sv. Katarine na kojoj se okupio veći broj vjernika s njegovom rodbinom, znancima i prijateljima. Svaki njegov dolazak u Domovinu, u njegovu Hrvatsku i Istru i boravak pod ovim nebom ispod Učke, kad teran i malvazija sazrijevaju u toplim ljetnim danima, bio je popraćen vedrim osmijehom i radošću, razdragnim pozdravima sa svim ljudima koje bi sretao. Pok. Gverino završio je svoj zemaljski put pa neka mu Gospodin bude milostiv, podari mu spokoj i nagradi ga vječnim životom u svojoj blizini. (Davorka Smoković)

Anton Hrvatin - Toni

Anton Hrvatin - Toni preminuo je 4. kolovoza 2013. godine nakon duge i teške bolesti u 76. godini života. Rođen je u Kringi 16.10. 1937. godine, kao četvrti od sedmoro djece što su ih imali njegovi roditelji, Anton i Fuma rođ. Radetić. S 27 godina došao je u Buzet, gdje se 1966. godine u crkvi Uznesenja Marijina, oženio Danicom rođ. Flego. Ima kćeri Irenu, Dorjanu i Antoniju. Toni je cijeli svoj radni vijek bio obrtnik, samostalni građevinski poduzetnik. Iako je svoj posao radio na terenu duž cijele Istre i šire, najvažniji mu je bio kršćanski odgoj svoje djece te je tome, zajedno sa suprugom Danicom, posvećivao najviše vremena. S cijelom obitelji redovito je odlazio na nedjeljne mise i druge pobožnosti. Bio je aktivan sudionik župnoga zabora u Buzetu, Caritasa i drugih župnih aktivnosti. Često je s obitelji hodočastio u Medugorje, na Trsat, Mariju Bistrlicu i druga hodočasnica mjesta. Kćeri Irena i Antonija gotovo cijelo svoje obrazovanje stjecale su u crkvenim obrazovnim ustanovama, a danas predano rade kao novinari vjerničkog svjetzonazora na Hrvatskoj televiziji i radiju.

U Buzetu je živio gotovo 40 godina. Prije sedam godina preselio se u Labince, u župu sv. Ivana Krstitelja, gdje je redovito, unatoč teškoj bolesti, do samoga kraja života sudjelovao na misnim slavljinama. Pokopan je 6. kolovoza na groblju u Labincima, u pravnji četiriju svećenika i velikog mnoštva naroda.

Kako je istaknuto na propovijedi sprovodne mise, pok. Anton za cijeloga se života živo zanimalo za život Crkve te je s uvjerenjem prihvaćao njezine naputke i prenosio ih na svoju obitelj. Smrt čovjeka i uzornog vjernika poput Antona Hrvatina gubitak je ne samo za njegovu obitelj nego i za župne zajednice kojima je pripadao. Dokaz je tome velik broj ljudi koji su ga ispratili na njegovo preseljenje k Vječnom Ocu. Neka mu On bude vječna nagrada! (J. G.)

Trodnevница i proslava blagdana sv. Franje

LABIN DONJI Trodnevница i proslava blagdana sv. Franje zbivali su se u crkvi sv. Franje od 1. do 4. listopada 2013. Prvi dan misio je i govorio o sv. Franji i njegovu duhovnom susretu sa sultanom Saladinom vlč. Joel Katary, župnik iz Premanture. Drugi dan održao je predavanje na temu „(Ne)spojivost katoličke prakse s praksama (para)religioznosti“ fra Josip Blažević koji slovi kao jedan od najboljih poznavatelja istočnjačke duhovnosti i religioznih pokreta u Hrvatskoj. Treći dan bilo je klanjanje euharistijskom Isusu prožeto razmišljanjem i molitvama sv. Franje. U petak 4.10. koncelebriranu misu predvodio je najmlađi svećenik u Dekanatu i po godinama i po stažu, župnik iz Kršana, vlč. Marijan Lindić. Trodnevница je uvelike pridonijela tome da se župna zajednica poveže i dobro pripremi te je proslava kulminirala uzvišenošću i zanosom u liturgiji blagdana serafskog sveca. (L/BiB)

Misa za mlade

LABIN Donji Labin, crkva sv. Franje, 22. 9. 2013., večernja misa za mlađe, 19 sati. Misu je predvodio vlč. Carlos Artura Fonseca Farfan kao jednu iz slijeda svojih Mladih misa, budući da je ljeto 2012. proveo u Sv. Nedelji i često pribivao misi u crkvi sv. Franje, gdje je bio rado viđen. Vjernici su se tijekom četiriju večeri odazvali u velikom broju i radosno slavili Gospodina. Radovalo ih je lijepo služenje liturgije, topla i razumljiva propovijed obojena osobnim svjedočanstvom vlč. Carlosa, ljubljenje ruku mladomisniku (ovdje je običaj ljubljenja mladomisničkog križa)... Rado su darovali mladomisnika kako bi lakše započe svoj put služenja Crkvi u Istri (u koju je biskupiju inkardiniran), a on im je ponosno darovao mladomisničke sličice. Poslije misе zadržali su se u ugodnu duženju uz skroman domjenak ispred crkve. (L)

DJELO SMO BOŽJE

 ILIJA JAKOVLJEVIĆ

Svi sveti i Dušni dan dani su koji od čovjeka traže razmišljanje o sebi. Tko smo? Što smo? Koji je smisao i cilj našega života? I koji je put s kojim se dolazi do cilja?

Odgovor na prvo i drugo pitanje daje Biblija u samome početku. Čovjek je prah zemaljski u koji je Duh Božji utisnuo dah života. Po prahu smo prolazni, po dahu života, duši, vječni smo.

Budući da smo Djelo Božje, odatle i odgovor koji nam je cilj i smisao. Cilj i smisao čovjekova života jest Bog – vječnost. Isus Krist koji je od Boga došao da bi još bolje poučio čovjeka, progovorio je najprije o Богу. Bog Isusa Krista je apsolutna Svetost, Dobrota, Pravednost i Ljubav. Čovjek, njegovo stvorenje i slika, pozvan je u svome životu nastojati oko Svetosti, Dobrote, Pravednosti i ljubavi da bi došao k cilju, Bogu.

Postoje oni koje je Crkva službeno proglašila svetima, ali postoje i oni koji su postigli svoj cilj Boga, a imena im ne nalazimo u kalendaru. Takvih je silno mnoštvo «iz svakoga naroda, puka i jezika» – čitamo u Knjizi Otkrivenja. „Opečaćeni su“ iz „svih plemena sinova Izraelovih“ (r. 3) te „veliko mnoštvo... iz svakog naroda i plemena i puka i jezika“ (r. 9). U ovom viđenju Ivan najavljuje posebnu brigu Božju za povijesnu Crkvu, sastavljenu od krštenika iz različitih naroda svijeta. Drugi je dio viđenja prikaz nebeskog bogoslužja gdje proslavljeni mučenici, stradali u progonima od rimske poganske vlasti, pjevaju zajedno s anđelima uskrsrom Kristu simbolički predstavljenom u Jagancu. Sveci u nebu odjeveni su u bijele haljine, s palmom u rukama. To je pobjednička boja i pobjednički znak. „Nevolja velika“ iz koje su oni došli jest državni progon kršćana, a onda tijekom povijesti to je i svaki ljudski život jer i u državi naklonjenoj kršćanstvu nije lako biti dosljedan kršćanin. Nema te državne vlasti koja je apsolutno na strani vjernika, koja je kršćanska. Crkva, jer promiče vječne vrednote, uvijek je progonjena, danas ne kao prije 50 ili 20 godina od državne vlasti, iako su i današnji političari skloni napadati Crkvu i njezine pastire koji ne žele biti pokorne sluge nečijih privatnih interesa. Danas je Crkva na udaru medija koji su sve više negoli mediji općeg dobra, više mediji interesnih skupina i pojedinaca, koji žele rastočiti ono najsvetije, a to je obitelj, pravo na slobodnu nedjelju, pravo na dostojanstvenu plaću... Sveci nam poručuju kako se ne smijemo

pomiriti s onim što nije od Boga. Oni koji zastupaju te vječne vrednote ostaju, a drugi nestaju i propadaju. Crkva upravo svetkovinom Svih svetih želi počastiti sve te junake i staviti nam ih za uzor. Slaveći sve svete slavimo cijeli ljudski rod, žive i pokojne. Dapače, budući da u sebi nosimo život, nosimo zapravo sve živo.

Čovjek je stvoren za nebo

Kršćanstvo je u svoj *Credo* uvrstilo svete i zajedništvo s njima, a nema osuđenih i propalih. Čovjek je otvoren prema dobru, a zlo je čovjekov promašaj (grijeh je promašaj = hamartia) koji nitko ne bi želio ili barem ne bi želio da bude na kraju ispunjenja cijele povijesti kvalificiran prema njemu. Kao što se život prelijeva iz jednih u druge, tako se prelijeva i dobro i ljubav. Nažalost i zlo, ali vjerujemo da je ono u puno manjoj mjeri negoli dobrota i ljubav. Na blagdan Svih svetih posebno se sjećamo onih koji nam nisu svakodnevno u svijesti i doživljaju. S njima i za njih molimo. Molimo se za njih i molimo se njima. Prijateljski smo također povezani s njima, s njima smo djelomično i u raju, kao što su i oni s nama na Zemlji.

Proslava Svih svetih nije proslava na groblju, ni u žalosti, nego proslava svakog od nas u radosti i veselju, u prijateljstvu i ljubavi. Ona nas hrani i hrabri da gradimo zajedništvo, uza sve poteškoće. Zajedništvo svih ljudi (svetih) volja je Stvoritelja, zajedništvo je htijenje i zapovijed Isusa Krista. Crkva je zajednica Isusa Krista, njegovo tijelo. Krštenje nas uvodi u zajedništvo, a Euharistija nas hrani u zajedništvu. Svaki put kada se pričešćujemo, postajemo dio Zajednice i Isusa Krista.

Ljubav je ključ za nebo

Kriterij i osnovni element kršćanskog zajedništva jest ljubav. Ljubavlju se ulazi u zajedništvo, ljubavlju se gradi i živi zajedništvo svih svetih. Sveti i svetac jest

onaj koji vjeruje ljubavi i koji se predaje ljubavi.

Slavlje je svetih slavlje ljubavi koju Bog ima prema ljudima i slavlje ljudi koji ljubav imaju prema Bogu i prema bratu čovjeku. Možda uvijek nismo živa karika tog zajedništva pa nas netko drugi (sveti) drži, drugi put mi držimo nekoga. Toj silnoj hodočasničkoj povorci koja slavi Sve svete pridružujemo se i mi danas. Slavimo sve one koji su svoj život živjeli s Bogom i u skladu s Njegovom voljom – idući Njegovim putem. Slavimo sve one koji su svoj život živjeli u skladu s Isusovim blaženstvima. Sve siromašne duhom kojima je Bog bio najveće bogatstvo, a ne ovozemaljska dobra. Sve one koji su u životu bili nositelji mira. Slavimo sve one koji su bili ožalošćeni, a utjehu su tražili u Bogu. Sve one koji su bili progonjeni zbog pravde, ali su izdržali i nisu se odrekli Boga i svoje vjere. Slavimo sve one kojima je savjest, oslonjena na Božji zakon, bila najveća vrednota i mjerilo života. Slavimo sve one koji su časno i pošteno živjeli svoj životni poziv. To su putevi svetosti. Ima li takvih među našim očevima, majkama, braćom i sestrama koji su predali svoj životni prah majci Zemlji? Ima ih bezbroj. Zato ih se danas želimo sjetiti, zato im danas i sutra stavljamo svijeće i cvijeće. Zato molitvom, preko Oca, želimo zajednički progovoriti mi za njih, a oni za nas.

Svetkovina Svih svetih i naša je svetkovina. Kao djeca Božja pozvani smo svi «svetiti ga» svojim životom, tj. proslavljati Boga u svome životu. Pozvani smo svi prolaziti kroz nevolje ovoga života i strpljivo ih nositi, svjesni da one nemaju zadnju riječ. Biti siromasi duhom, blagi, krotki, pronesti mir... Idemo li tim putem? Ako ne, idemo stranputicom. Vrijeme je ovo i trenutak vraćanja na pravi put da ne promašimo Očevu kuću koji nas je pozvao i čeka.

Hrvatska katolička misija Siegen

 DON VINKO PULJIĆ

HKM Siegen, nalazi se u njemačkoj pokrajini NRW (*Nordrhein-Westfalen*), na tromedi Koelna (95 km), Frankfurta (130 km) i Paderborna 140 kilometara, u području koje se zbog klimatskih uvjeta zove *Sauerland* (*Kisela zemlja*). Obuhvaća pet dekanata, (Sudsauerland, Hohsauerland-Ost, Hohsauerland-Mitte, Waldek i Siegen). Prostor je oko prečnika 130 km. Siegen je u tom prostoru najveći grad pa je tu središte misije. Grad je imenovan po svojoj rječici koja se zove Sieg, a znači *pobjeda!* I tu su naši Hrvati iz Domovine, 60-ih godina prošlog stoljeća tražili sebi utočište što zbog političkih progona stava, što zbog zbog boljih uvjeta života. Tada je pastoralnu skrb za vjernike vodio svećenik iz Hagen, najbliže nam HK misije. Reorganizacijom inozemne pastve nadbiskupija Paderborn (zaštitnik je St. Liborius – sv. Liberan, a ime grada znači: „Oče zdenac“), 1977. g. osniva samostalnu HKM Siegen. Preuzimaju je salezijanci iz Zagreba. Prvi je misionar bio o. Franjo Halužan od 1977. do 1985., poslije njega o. Josip Jurić od 1985. do 1998., v.l. Jakov Grgić, svećenik Dubrovačke biskupije od 1998. do 2010., a nakon što je Misija bila ispraznjena 17 mjeseci, dolazi don Vinko Puljić, svećenik Trebinjsko-mrkanske biskupije, koji je prije toga 6 (šest) godina misionario u Istri.

Na tom terenu po službenom popisu ima 620 Hrvata katolika. Nedjeljne misse slavimo na 3 mjesta: Siegen, Attendorn udaljen 45 km i Meschede 95 km. Premda je misija brojčano mala, a prostorno velika, pastoralno imamo sve što je potrebno. Prostorije HK Doma nalaze se u središtu Siegena. Tu imamo ured, prostorije za susrete, slavlja i probe. Svake nedjelje poslije sv. mise svratimo u HK Dom na razgovor, pjesmu, kolač, kavu i piće. Svake nedjelje služi nova obitelj. Ta je obitelj taj vikend „domaćin“. Tijekom cijele se godine izmjeni 50-ak obitelji u toj službi.

Osnivali smo također Župno pastoralno vijeće, od vjernika s cijelog terena Misije, i broji 18 članova. To su većinom mladi ljudi i žene s 2 do 5 djece. Naša misija nosi ime „Presveto Srce Isusovo“ te slavimo

pobožnost prvih petaka. Imamo 20 ministranata, djevojčica i dječaka, 20 čitača, mladi ljudi, studenata i nekoliko starijih osoba. „Bombon“ naše misije jest glazbeno-liturgijska skupina mladih „IHS“. Ime je znakovito, a znači: Jesus Hominum Salvator, Jesus Christos Salvator, In Hoc Salus ili u slobodnom prijevodu: Isusa Hrvati slave, Iseljena Hrvatska slavi, Isusa hvalimo svi. Jedne nedjelje sviraju velike, krasne klasične orgulje, a druge skupina „IHS“. U posebnim prigodama posjećujemo HK Misije po Njemačkoj, zajedno slavimo Isusa te kod njih pokušavamo osnovati slične skupine. Na susretima mladih i biblijskim olimpijadama uvijek smo prisutni.

Također imamo internacionalnu skupinu mladih koji sviraju duhovnu glazbu u raznim prigodama, uz razne instrumente i lijepo glasove. Povezujemo svih šest župa grada Siegena. Ime „**Benedictus Jubilandes**“, kad se s latinskog prevede na njemački jezik, onda to znači „Ein frohes Herz – Radosno srce“! Pjevamo Isusu!

Svakog prvog petka u mjesecu imamo susret mladih, na određene teme, a u hrvatskom duhu i na hrvatskom jeziku također imamo vjerouauk s djecom.

Redovno posjećujemo bolesne, stare i nemoćne, a za one koji su otišli u mirovi-

nu imamo sekciju bilijara i redovite šetnje. Pratimo i hrvatska hodočašća. Smatram da je jako važno da se mi Hrvati u tuđini sastajemo. Na susrete nosimo svoje zastave i simbole. Jer kad simboli zašute, mogu od nas činiti što hoće i kako žele, ili, tamo gdje se zastave drže pod jastucima, a jezik za zubima – tu nema slobode.

Pokušali smo, dakle, u našoj misiji ovako osmisiliti i popuniti pastoralni program da se „naš čovik“, koliko je moguće, osjeća dobro u tuđini jer je tuđina teška sudbina, tvrd je „kruh sa sedam kora“ i ovdje sunce drugačije grijе. Svi liježemo i ustajemo s mislima o prostoru gdje nam je duh, korijeni i *geni kameni* i gdje su nam djedova grobovi. Pa kažemo: „Blago našima u Domovini jer žive na svojoj zemlji i u svome domu, imaju najljepše more na svijetu, čist zrak i bistro vodu, najljepše gore i neuzorane njive.“ A ovdje gdje smo razapeti između nesigurnog materijalizma na koji se sve oslanja i izrazito brzog življjenja, u opasnosti smo izgubiti sebe i svoje. Samo nas drži zajedništvo u ljubavi prema Domovini i vjera u Isusa Krsta, brata i suputnika našega! U tim mislima i u toj ljubavi od srca vas pozdravljamo iz HKM Siegena.

PORUKE UZ VELEBNI DOGADAJ

 MARIO SOŠIĆ

Veličanstven je bio skup proglašenja blaženim Miroslava Bulešića u pulskoj Areni. Atmosfera duhovna, pobožna, ali i svečano ponosna. Organizacija besprijevkorna, s bogatim liturgijskim ceremonijalom kakav se nema prilike viđati ni na kakvoj svjetovnoj svećanosti. Mnogo, mnogo, vjerničkog, katoličkog svijeta iz svih hrvatskih, ali i drugih, krajeva.

Ako se još nešto, po mom mišljenju, uz razumijevanje Blaženikove univerzalne žrtve moglo naglasiti, onda je to valorizacija i scensko-glazbena interpretacija njegova postojanog identitetskog, hrvatskog svjedočanstva.

Tko će nas cijeniti i uvažavati ako se sami ne cijenimo? Poziv na mir i praštanje stoga apsolutno da, ali i zahtjev za pravdom i istinom, također!

Nepokajani se nisu poklonili

Lako se dalo primijetiti da onih drugih, ideoloških i moralnih sukrivaca, koji su nedavno bili od zastupnika K. (o čemu sam dao širi komentar u prošlom broju) pozvani da se priključe i da se konačno poklone nevinoj žrtvi, tamo nije bilo. Nisu se odazvali ni ovom prilikom, kao što se nisu pozitivno odazvali u više navrata kad se krojila sudbina naše zemlje i našeg naroda u ovih proteklih dvadesetak godina. Oni ne poznaju pokajanje, sučut, *krijanciju*. Njihov se opasan duh nikako ne smiruje. On još leti istarskim prostranstvima, pokrivajući lažima i obmanama pravu istinu o našoj narodnosnoj i vjerničkoj žrtvi, u ona njihova vladajuća ratna i poratna vremena.

Mnogi će, koji sasvim ne razumiju i ne raspoznavaju društvena kretanja u našoj istarskoj sredini, pomisliti; ma što se opetovano vraćamo u te neke povijesne teme? Jesu li to povijesne teme? Nažalost, nisu! Nisu, jer se njihova refleksija »debelo« opredmjećuje u našoj sadašnjosti, a postoji i ozbiljna bojazan da nam taj zloduh »pojede« i očekivanu perspektivniju budućnost. Kako to?

Tako što se istarsko društvo nikako ne može, pa ni sada u uvjetima demokracije, oslobođuti svog komunističkog naslijeda,

MNOGI ĆE, KOJI SASVIM NE RAZUMIJU I NE RASPOZNAJU DRUŠTVENA KRETANJA U NAŠOJ ISTARSKOJ SREDINI, POMISLITI; MA ŠTO SE OPETOVANO VRAĆAMO U TE NEKE POVIJESNE TEME?

i to u jakoj boljševičkoj verziji. To se konkretno očituje u uspostavljanju takvih društvenih odnosa u Istri u kojima su svi procesi vođeni i kontrolirani po matrici stranačkog, svjetonazorskog i ideoološkog jednoumlja izvedenog iz ranijeg totalitarnog sustava. U takvom su sustavu kriteriji sposobnosti, radišnosti, poštenja, istinoljubivosti, pravednosti, itd., potpuno izvan uporabe i stoga ne postoji mogućnost da u svijet rada, uprave i politike, koje kontroliraju postojeće istrijanske političke elite, uđu ljudi s takvim, za njih, »nepoželjnim karakteristikama».

Po toj formuli, u Istri je tijekom proteklih dvaju desetljeća, stvoreno i izborima legitimirano jedno posve iskrivljeno »istrijansko klasno društvo«, gdje jedni imaju i mogu sve, ma koliko nekvalitetni bili, a drugi ne mogu ništa, ma koliko su god kvalitetni kao ljudi, stručnjaci i demokrati.

Potraga se za istinom nastavlja

Na temelju takve višegodišnje negativne selekcije, u Istri je oblikovan jedan čvrst i debo sloj upravljačke i birokratske strukture koji naprosto nema nikakvog senzibiliteta ni za nacionalne, ni za državotvorne, ni za vjerske teme i probleme. Kako to? Veoma lako objašnjivo! Oni se ničega ne boje i ne prežu ni pred kakvim barijerama jer dokazano mogu dobro živjeti, raditi, napredovati, bogatiti se, itd., i bez toga da o Istri i njenim građanima promišljaju u

kategorijama jednog skladnog i uspješnog hrvatskog društva.

U tom je kontekstu veliko razočaranje da, na primjer, novi mlađahni istarski župan, od kojeg se apsolutno očekuje da bar profesionalno-politički poznaje istarsku povijest, iznosi na obilježavanju 70. obljetnice rujanskih odluka posve proturječne sudove. Naime, dok u prvoj nastupnoj rečenici prihvata i hvali onodobni *Proglas o sjedinjenju*, već u drugoj rečenici ističe svoje političko zalaganje za istarsku posebnost i istrijanski identitet. Dakle, hvali događaj iz 1943. godine, gdje se tražilo »bezuvjetno povezivanje Istre s maticom zemljom i hrvatskom braćom«, a sad bi on, 2013. godine, te veze preoblikovao u drugaćiji oblik istarske pripadnosti i identiteta. Istinito i precizno govoreći, to je antirujanski govor, u čemu, da stvar bude posve tragikomična, nije korigiran čak ni od onih mnogih tamo nazočnih i odlikovanih, koji se posesivno i sektaški kite izvornim rujanskim antifašizmom. Kakvi li su samo to opsjenari i smutljivci!

Ako je Istra imalo politički, društveno i demokratski sazrela sredina, onda trenutno nema većeg političkog i demokratskog imperativa od toga da se javno-politički, kao i povijesno-znanstveno raskrinkaju povijesne obmane i lažni mitovi kojima se prikrieva i iskrivljuje istarska stvarnost i istina. A njih ima jako, jako mnogo. U protivnom, nije nam nikako moguće izaći izvan tog stalno obnovljivog totalitarnog kruga, koji sigurno ne osigurava, niti će ikada osigurati, normalnu, demokratsku i europsku društvenu klimu u Istri.

Iako se za potvrdu istine o Blaženikovu mučeništvu, koji je doslovno zaklan u pola bijelog dana pred mnogim svjedocima, moralo u nepokajanoj Istri čekati dugih 66 godina, ipak sam sklon vjerovanju da će društveni i mentalni proces razotkrivanja i drugih istarskih istina trajati mnogo kraće. Tu želju možemo sada izraziti i u molitvi našem mučeniku, blaženom Bulešiću.

MLADI - BULEŠIĆ I DRUGI HRVATSKI SVECI

Bl. Miroslav Bulešić, Ema Jurić 2r Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Marija Peteh ŽMINJ

Bl. Miroslav Bulešić, Ana Pucić 6 r Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Erik Žagrić 6a Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Marko Tomišić 8b Žminj

Bl. Miroslav Bulešić, Luka Rojnić 6a Žminj

Josip Pino Klarić

BLAŽENI MIROSLAVE

Nakratko su ukrali dušu iz njegovih grudi
Misli su da će pokoriti vjeru naših ljudi
Kada su našem svećeniku nedužni život uzeli
pakosni ljudi.

Blaženi Miroslave!

Ojačaj nas duhom svoje milosti
Prikloni se i ne ostavljam nas same
Nas koji Te slijedimo putem mira i radosti
Ni one koji su
Tvojom zemaljskom smrću okaljani
U cvjetu Tvoje mladosti.

Stvarna zloća, konačno,
nakon toliko godina pade
Za Tvoje blaženstvo sad se znade
Izmučen, sav si u ljubavi sjao, pun nade
Svojom smrću pobijedio si sve paklene jade.

A Ti, Bože!

Svejedno svoje milosti
Njegovim neprijateljima ne uskrati
Jer Ti ćeš vječni život svima dati.

Blaženi Miroslave!

Tvojim naukom čovječanstvo
učiš mudrostima zahvale
Božanski ures i duh čiste dobrote
Ti nisi podario samo Lanišću
Nego i svim ljudima vječne nade.

O majko!

Kraljice napačenom svijetu
U nebeskom vrtu najdraži cvijetu
Hvala Ti što si s Miroslavom
Podarila nama svjetlost božansku.

Ponosimo se, Majko,
našim blaženim Miroslavom
On Te je dostoјno branio od neukih ljudi
Njegov je duh jači od zemaljske smrti
Sad u Tvom društvu sije duh njegove duše
Iz koje struje sve topline
I koje okrjepljuju nas zemaljske patnike.

Još Te jedanput molim, blaženi Miroslave,
Da sada utihne paklena oluja
Daj da i naš život bude
Do kraja posvećen milostima raja.

Nebeski poklon Ti si sviju nas
Neprijatelju svome podario si spas
Od danas će od Lanišća do pulske Arene
Novo sunce vratiti nam dah.

Sweta krizma u Svetom Kancijanu
Bio je Tvoj posljednji zemaljski čin;
Od danas ga Tvoj lik krasi
Koji se sa smiješkom zlati.

Vjera Ti je dala hrabrost čistoga krina
Koju si ponio u Svoje visine
A sada Galilejom obraćanja podari nam
vječnost čistine
Istinska parabola svjetlosti budi svima
Kad nas miluješ i kad nam sudiš.

HRVATSKI ISTARSKI PREPORODITELJI: Ivan Feretić

DR. SC. MAJA POLIĆ

HAZU Zavod za povijesne i društvene znanosti Rijeka

Na razmeđi dviju razvojnih novovjekovnih etapa s prijelaza XVIII. u XIX. st. nailazimo na iznimno zanimljivoga kulturnog djelatnika koji je do danas, nažalost, nedovoljno istražen i uglavnom nepoznat čak i široj znanstveno-stručnoj javnosti. Riječ je o Ivanu Feretiću, čije djelovanje i značaj nadilazi sredinu iz koje potječe te postavlja temelje nacionalnim i kulturnim gibanjima budućih povijesnih razdoblja.

Feretić je rođen 4. studenoga 1769. u starovjekovnoj obitelji u Vrbniku na otoku Krku koji je tada također dio austrijske pokrajine Istre s Kvarnerskim otocima. Riječ je o omanjemu naselju poprilično udaljenome od tadašnjih kulturnih i znanstvenih središta. Ondje je završio privatnu glagoljašku školu, koju su stoljećima pohađali glagoljaški povi i notari.

Nakon osnovne i opće teološke naobrazbe, zaređen je 1793. te iduće godine odlazi na studij teologije u Veneciju. Do danas ostaje nepoznato koliko je studij trajao: po Mihovilu Boloniću, nakon jednogodišnjeg boračka u Veneciji dolazi na mjesto kapelana u Gospiću, a postoji mogućnost da je započeo službovanje i u Praputnjaku. Ivan Milčetić navodi kako je u Veneciji proveo dvije do tri godine, no ne navodi i daljnji njegov put. Potom se 1804. vraća u rodni grad te onđe službuje sve do svoje smrti 13. ožujka 1839. godine.

Od početaka svojega djelovanja istaknuo se kao iznimno dobar propovjednik, što se nastavilo i kasnije te je pod nadimkom Lete ostao generacijama upamćen među Vrbničanima. Ondje je djelovao u glagoljaškoj školi koja je formalno ukinuta 1819., iako su njezini profesori poduke davali i dalje.

Unatoč tome što je veći dio svojega života proveo u Vrbniku, to krčko naselje poprilično udaljeno od ondašnjih kulturnih sredina, nije utjecalo na Feretićevu širinu i informiranost. Jedan od razloga je svakako i njegov boravak u Veneciji, koja je za toga, tada mladoga čovjeka željnoga znanja, i u kratkome njegovu boravku onđe pružila prigodu da i budućemu njegovu samostalnom obrazovanju utisne stabilne temelje. Feretić je i kasnije u više navrata odlazio u

Venetiju, vjerojatno s namjerom da nabavi potrebnu literaturu te da prouči mletačka vrela za svoja djela. U njima se poziva na veoma bogat izbor latinskih, talijanskih i hrvatskih povjesničara, kao i na arhivsko gradivo. Istimemo da je pri pisaniju upotrebljavao i znanstveni aparat odnosno bilješke, što je za ono doba bila rijetkost. Nije se ograničavao samo na povijesnim sadržajima, već se zanimalo i za jezična pitanja pa je, primjerice, pisao i o nekim jezičnim pitanjima francuskoga, njemačkog, grčkog i hebrejskog jezika te o vlaškom jeziku dijela svojega rodnog otoka.

Imao je širok spektar interesa pa je proučavao i književnost te botaniku. Poznavao je i trave te njihovu ljekovitost pa je katkada među svojim sumještanima imao ulogu liječnika. Zahvaljujući upravo njemu, na Krku su stigle važne namirnice, krumpir i repa.

Ipak, najviše se istaknuo djelujući u vrbničkoj glagoljaškoj školi. Nastavljujući i učvršćujući glagoljašku tradiciju na otoku Krku i u tamošnjoj biskupiji te u ostalim primorsko-otočkim te istarskim biskupijama gdje su mlađi svećenici iz Vrbnika odlazili na službu, Feretić je prenosiо tisućljetnu glagoljašku osnovu hrvatskoga narodnog duha očuvanog na ovim prostorima. Istodobno, djelovao je i na mlađe svojim razvijenim osjećajem nacionalne svijesti, pridonoseći na taj način da se od Vrbnika formira nacionalno svjesna sredina, koja će za hrvatskoga narodnog preporoda ostati izvorištem i rasadištem preporodnih boraca i voda istarsko-otočnoga hrvatskog prostora. Tako će Vrbnik podariti i slavnoga dr. Dinka Vitezica, uz biskupa dr. J. Dobrilu, jednoga od najpoznatijih predvodnika prve faze preporodnoga pokreta istarskootočnih Hrvata te njihova zastupnika u austrijskome parlamentu.

Pišući povijest otoka Krka na svojem materinjem jeziku, naznačio je svoje dolmoljubno osjećanje. Njegova svijest o nacionalnoj pripadnosti – hrvatstvu – u tome je Feretićevu djelu sažeto i jasno izražena rečenicom: «*Danaska ovo ime iliričko, slovinško, kroatsko ili iti hrvatsko, zlamenuje jedan narod, i uzima se za prominu jedno za drugo.*» Ako znamo da je djelo nastalo 1819. i da je riječ o vremenu kada i u središtu Banske Hrvatske tek nastupa val buđenja nacionalne svijesti, ove Feretićeve riječi zvuče doista napredno. Feretić koristi hrvatsko ime u potpuno određenome modernom značenju, svjestan da je riječ o jedinstveno-

me hrvatskom etniku, iako se za imenovanje stanovništva na hrvatskom teritorijima koristilo više naziva.

Njegove su riječi pale na plodno tlo. Naime, nekoliko je Vrbničana u to vrijeme prihvatile ideje ilirskoga pokreta te su postali suradnici ilirskih glasila Banske Hrvatske, primjerice, Fran Volarić, koji je sastavio *Ilirsku slovincu za početne učionice* (1852).

Manji dio Feretićeva djela o povijesti otoka Krka objavljen je početkom XX. st. u listu *Pučki prijatelj*, u doba kada je list izlazio na Krku. Zanimljiva za razumijevanje općega karaktera toga Feretićeva povijesnog spisa jest i činjenica da je bio objavljen baš u glasilu čije je pokretanje, kao i opće uredničke smjernice, inicirao krčki biskup Antun Mahnić. *Pučki prijatelj* zamišljen je i uredivan kao naglašeno prosvjetiteljski list, namijenjen širokoj čitateljskoj publici koju je, kao i u XIX. stoljeću, činilo seljaštvo, najmnogobrojniji hrvatski sloj istarsko-otočnog prostora. Dakle, uredništvo lista smatralo je Feretićevu povijesno djelu najprimjerenijim za takvu recepciju, bez znanstveno-stručnih pretenzija. U svezi sa sadržajem djela, vidimo da su neki segmenti sasvim precizno osvijetljeni, dok su neki napisani s mnogo literarnoga stila; u nekim, pak, upada u zablude. Pa iako Feretić navelikoj grijesi kada, primjerice, govori o najstarijim razdobljima hrvatske povijesti, sasvim jasno sagledava nacionalne probleme svojega vremena.

Feretić – navodimo pojednostavljenom grafijom – kaže: «*(...) Sad priloži k onima zemljama, i k ovim, Istriu, Liburniu, Kagniu, Japiđu, Slavoniu, Kroaciu, i Bosnu, koje sve tada, i još kad god, brojahu se u Dalmaciji, i vidić ćeš koliko prihode velike strane, koje nikada bijahu našega Ilirija, a to kad budu sve skupa sdružene, kano i uda u jednomu tilu, t. j. u samomu, i jedinomu našemu Iliriju, ili Iliriku.*» Dakle, njegova se stajališta o ujedinjenome Iliriku ni po čemu ne razlikuju od programa ilirskoga pokreta koji izražavaju potrebu objedinjavanja Južnih Slavena pod ilirskim imenom. Na sličan se način odnosi i prema jednoj od ključnih sastavnica u razumijevanju nacionalnoga pitanja preporodno-ga doba, prema pitanju jezika.

Iako djelo Ivana Feretića do danas nije u potpunosti istraženo i valorizirano, na njega valja gledati kao na izraz pokretanja hrvatskoga nacionalnog korpusa k afirmaciji novih kvaliteta u povijesnome trajanju prema izazovnome razdoblju hrvatskoga narodnog preporoda.

Svete mučenice na luku Eufrazijane

✉ STANKO JOSIP ŠKUNCA

Na trijumfalnom luku apside Eufrazijeve bazilike u Poreču nalazi se medaljone u mozaiku koji prikazuju likove kršćanskih mučenica, dakle, isključivo žena, što je posebnost. Zanimalo nas je imaju li one neku posebnu vezu s Istrom, ali smo na kraju zaključili da je, osim svete Eufemije, riječ samo o, za ono vrijeme, vrlo popularnim ranokršćanskim mučenicama. S desne su strane Jagajca: Agata, Agneza, Cecilija, Eugenija, Bazilisa i Felicita, a s lijeve: Eufemija, Tekla, Valerija, Perpetua, Suzana i Justina.

Sveta Eufemija

Sv. Eufemija, (*sancta Eufymia*) prva s lijeva Jagajcu u Poreču, častila se u cijeloj Crkvi i prije raskola «Tri kapitula», premda joj je ovaj događaj dao novi poticaj štovanja. Mučeničku smrt podnijela je u vrijeme Dikolecijanova progona u Nikomediji 13. IX. 304. u petnaestoj godini života. Mlada djevojka Eufemija, kći senatora Filofrona i majke Teodore, bi uhvaćena zajedno s 49 kršćana koji su više dana mučeni na različite načine. Mladu i pristalu djevicu Eufemiju posebno su htjeli moralno slomiti tako što su kršćane mučili pred njezinim očima. Budući da je bila ustrajna u vjeri, stali su je i fizički mučiti na različite načine: rastezali su je na kotaču, bacali u ognjenu peć, pritskali teškim kamenom, bacali na oštре noževe te konačno pred divlje zvijeri. Pritom je ona stalno zazivala Božju pomoć i snagu te ostala neozlijedena. Čak su joj lavovi "ljubili" (tj. lizali) noge. Kad je došao njezin čas, jedna je zvijer ugrize za ruku te smjesta ispusti dušu. Tako kažu izvještaji o njezinoj smrti koja se zbila 16. rujna 303.

Tijelo sv. Eufemije čuvalo se u Kalcedonu, predjelu Nikomedije nasuprot

Konstantinopolu, gdje joj je bila sagrađena veličanstvena bazilika. U ovoj se bazilici održao poznati Kalcedonski sabor 451. na kojem je definirana vjerska istina o osobi Isusa Krista u kojem su dvije naravi, božanska i ljudska. Carigradski koncil 553., pod pritiskom cara Justinijana osudio je tri teologa Kalcedonskog koncila (čije učenje nije bilo izričito osuđeno) i tako nešto ublažio formulu vjere iz Kalcedona koja je osudila monofizite (ovi su učili da je u Kristu samo jedna narav – božanska). Zbog toga je na kršćanskim Zapadu i u sjevernoj Africi nastala pobuna protiv pape, prava shizma. Budući da se Kalcedonski koncil održao u crkvi sv. Eufemije, pobunjeni su biskupi veoma širili kult ove svetice na Zapadu, u čemu su posebno mjesto zauzimali biskupi akvilejskog patrijarhata. Ova svetica posebno se časti u Istri otkad se u Rovinju u župnoj crkvi čuvaju njezini smrtni ostatci. No, kada i kako je u ovaj grad stiglo tijelo sv. Eufemije? God. 620., za perzijske provale, svetičino je tijelo preneseno iz Kalcedona u Carigrad, gdje joj je sagrađena prekrasna crkva. U vrijeme ikonoklazma g. 750, kad se htjelo iz crkava ukloniti slike i relikvije svetaca, svetičino je tijelo bilo bačeno u more. Međutim, zapisano je da ga je carica Irena dala ponovo pohraniti u njezinoj crkvi. Vjerojatno je u tom periodu neki bjegunac na Zapad i svetičin štovalac ponio sa sobom i ostatke sv. Eufemije s nakanom da ih spasi. One su dovezene brodom i smještene u veliki kameni sarkofag. Trebalo je dosta snage i umijeća da bi se težak sarkofag dovukao na vrh rovinjskog brijege.

Sve je to bila lijepa podloga za maštu srednjovjekovnog čovjeka koji smisli lijepu legendu, zapisanu u kodeksu koji datira s kraja 14. st. (*Translatio corporis beate Eufemie*), prema kojoj je svetičino tijelo, smješteno u kamenom sarkofagu, pošto je

s nekog školja skliznulo u more, doplovilo na žal rovinjskog otoka (Rovinj je bio otok do 1765). Nastala je znatiželja okupljenog naroda da sazna što se u sarkofagu krije, ali nitko nije mogao podignuti poklopac. Narod tada odluči dovući sarkofag do crkve sv. Jurja na vrh brijege. No ni mnoštvo jakih muškaraca i uz pomoć konopa nije moglo pokrenuti kameni sakrfog. Jedno pobožnjo ženi u snu bi javljeno da će težak teret lako povući dvije junice što se i dogodilo na čuđenje prisutnih. Na vijest o tom događaju iz Pule stignu crkvene vlasti te u njihovu prisustvu uspiju otvoriti kamenu škrinju u kojoj ugledaju svetičino tijelo odjeveno u raskošnu odjeću. Valja reći da ova slika o snu i dvije krvace koje uspiju povući sarkofag nije unikat, da je bila česta u mašti srednjovjekovnog pisca o starim mučenicima. Identična je priči o dolasku tijela sv. Viktora i Korone na brdo Miesna kod Feltre. Kameni sarkofag svete Eufemije bio je smješten ispod nadstrešnice uz crkvu sv. Jurja u Rovinju, a polovicom X. st. sagrađena je nova trobrodna crkva sv. Eufemije. Njezino je tijelo smješteno na sredinu prezbiterija. U XVIII. st. crkva je bila u jako lošem stanju te je odlučeno graditi novu. Nakon mnogih rasprava prihvaćen je načrt arhitekta Ivana Dazzija pa je 1725. započeta gradnja nove monumentalne crkve s velikim zvonikom. Konačno je završena i posvećena 1756. godine.

Ima istraživača koji ne isključuju mogućnost da se u Rovinju nalaze ostatci neke druge Eufemije, također djevice i mučenice s akvilejskog podneblja. U svakom slučaju, sv. Eufemija postala je zaštitnica Rovinja i vrlo popularna svetica ovog kraja.

Zvane: Bog daj zdravje, kumpare moj!

Zvane: I tebi, kumpare, u svejenoj miri. I milos' Božju zgor svega.

Jože: E, da. Propiju tako. Milos' se je napro zlivala zgor Arene u Puli na dan beatifikacije našega novega blaženika don Mira Bulešića zadnje subote šetembra miseca. Prelipo je bilo i tako dobro organizano. Ma sve je bilo na svojen mistu.

Zvane: Meni je srce bilo puno dragnje. Nisan zna ko mi se pričinja eli je zaspravje, kad upazin zgor Arene, hip prije nego je počela pri-dprogram 'Mir i oprost' u devet i kvarat, ubraz Istre naškrivan mrež oblaki...

Jože: Nu, nu, jeno malo fantažiraš. To ti se ud vele žeje pričinilo.

Zvane: Inšuma, ča je, ča ni, za me je to bija sinja i znamenje na samen početku tega velega i prevažnega dogajanja za naš hrvacki narod ali i za cilu Crikvu Božju.

Jože: Je, je... ma niki ne moru da ne podbadaju. Si vidija forši u istrijansken đornalu, potle velikega slavja, kako su napuštu zvukli iz mase naroda vnega jako popularnega pivača, ki si je imenu nadoda šoranome po poznatoj marki karabine. Uzgor njigove slike bilo

je napisano da mu nisu dali da nastupi u Areni kaj kantaduru, a sada je tote u ulogi hodočasnika. I u produžetku novinarska štika, da on doprto koketira z vnitrišnjem ki je uzdavna stegna z papki...

Zvane: To su samo niki pikulece ki su se zgubile u moru milosti.

Jože: Dokle san živ nositi ču u srcu tu proslavu u Areni, na mistu di se u davnoj davnini krv prolivala za viru u Isuskrsta.

Zvane: Hvala Bogu da smo i to dočkali. Mrež vnima ki su to dočkali, i tega dana se dimboko u srcu radovali, su i svidoki koji su blaženika Mira poznali.

Jože: Suza na oko mi je došla gledajuć Bepa Bulešića di nosi relikvije svojega Brata... Di će suza ko ne na oko! Milina me zaprusla videć u prven redu i biškupa u miru Bogetića, ki je deboto Blaženikov vršnjak... Bili su poznanici i preteli.

Zvane: Boh moj, koliko vire na kupu tega dana u našen Divić-gradu!?

Jože: Sad ćemo zuz apostola Bartola, na dvajset i četiri angušta, slaviti i častiti našega apostola vire, novega blaženika Mira. Hvala mu i čast budi! I neka moli za nas!

Zvane: Blaženi Miro, moli za nas!

Antun Milovan "Duhovni prosjaji"

U izdanju nakladnika "Josip Turčinović" d.o.o., Pazin, upravo je objavljena nova zbirka pjesama Antuna Milovana "Duhovni prosjaji" u kojoj se nalazi i poema "Vitez Božji", koja pjesničkim stilom, oblikom i jezikom progovara o bl. Miroslavu Bulešiću.

Knjiga je zapravo dvodijelno komponirana: U prvom dijelu, naslovljenom Duhovni prosjaji, susrećemo se s Milovanovim novim pjesmama duhovnog, kršćanskog nadahnuća, ali i s pjesmama istoga nadahnuća – na hrvatskom jezičnom standardu i na čakavštini – koje su već objavljene u njegovim ranijim zbirkama, te od kojih su neke uvrštene i u antologije hrvatskoga duhovnog pjesništva. Među njima posebno mjesto zauzima Križni put (sonetni vijenac) ispjavan istarskom čakavštinom. Pjesma Zvijezda, koja je znakovito smještena na početku zbirke, svojim lirizmom, ozračjem i izričajem kao da otvara nove pjesničke prostore neiscrpno božićnog bogotražiteljstva. Osim kristocentričnih pjesama, tu su i pjesme Majci Božjoj, sv. Pavlu, sv. Franji, bl. kardinalu Stepincu...

U drugom dijelu, naslovljenom Vitez Božji, pjesnik prati bl. Miroslava Bulešića od njegove mlade mise pa do njegova martirija, odnosno proslave. Poema je pisana hrvatskim jezičnim standardom. Premda se u njoj isprepleće subjektivno i objektivno, lirsko i narativno – što uostalom i karakterizira poemu kao književnu vrstu – ona ipak u dovoljnoj posjeduje mjeri preglednost i jasnoću izričaja te se bez poteškoća čita.

Urednica je knjige prof. Orijana Paus, a likovno oblikovanje, iznimno inventivno, skladno, sugestivno i profinjeno, pripada Alfiju Klariću.

Knjiga ima 72 stranice.

Tisk: "Josip Turčinović" d.o.o., Pazin.

Dobra ruka

Obitelj KAJFEŠ

300 kn

Radio Istra

Učka 96, 9 - Pula 98,0 - Rovinj 88,0 - Buje 97,9
Umag 107,3 - Rabac 92,1 - Poreč 98,5

KAP ZA DOBAR DAN

- duhovna misao za bolji početak dana
- od ponedjeljika do subote u 06:30

PUTEVIMA VJERE

- središnja vjerska emisija
- petkom u 17:04

SUSRET S IZVOROM

- komentar nedjeljnog Evangeleja
- nedjeljom u 8:30

Jurja Dobrile 6, Pazin - tel: 052 / 88 77 11
www.radioistra.hr

DUHOVNI PROSJAJI | pjesme

Antun Milovan

Vitez Božji | poema o bl. Miru Bulešiću

STANCIJA

MATIJAŠIĆ

Obitelj Matijašić tradicionalno se bavi proizvodnjom vina i drugih domaćih proizvoda od mesa, mlijeka, voća, povrća... U zadnjih 15 godina spojili smo tu proizvodnju s turizmom na selu. Isključivo vlastitim znanjem i predanošću poslu na našem imanju postižemo vrhunske rezultate. Zahvaljujući našem najvećem bogatstvu: izvrsna klima, kvaliteta tla, čisti okoliš - ekološki pristup - računamo na jedinstveni primjer uspješnog agroturizma u Istri. U krugu od najmanje 30 km nema veće prometnice ili drugih zagađivača. Uz naš predani rad i ljubav prema prirodi, to je jamstvo da je svaki naš proizvod zdrav i kvalitetan. Naše gospodarstvo tradicionalno organizira središnju zabavnu večer "Martinja" svake godine 11. studenog na dan sv. Martina - zaštitnika vina, te "Forum mladih talenata" u trajanju od desetak dana za vrijeme prvomajskih praznika. DOBRODOŠLI!

**FORUM
MLADIH TALENATA**

Vinarija Matijašić
Zamaski Dol
Pekasi 37, 52424 Motovun, Istra, Hrvatska
Tel: 00385 (0) 52 682 126; 091/897 4156
Fax: 052/682-012
E-mail: info@matijasic.net
Web: www.matijasic.net

DOBRODOŠLI

Martinja Fest 2013.

Tradicija

**ZAMASKI
DOL**

**Subota
9. 11.**

početak u 20 sati

www.matijasic.net

GRDOVIĆ

Lidija Bačić

